

www.kaks.fi

polemiikki

4/2024

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

TAVOITTEENA PAREMPI MAAILMA

Katri Vataja Itlasta, Soile Kuitunen Miina Sillanpään Säätiöstä ja KAKSin Jenni Airaksinen yhdistävät voimansa luodakseen laadukkaampaa tulevaisuutta.

Jenni Airaksinen
päätoimittaja

Kunta- ja aluevaaleissa on kyse ihan tavallisten ihmisten asioista

Kansalaisten luottamus tulevaan on monelta osin heikentynyt monien kyselyiden ja tutkimusten valossa. Nämä tulokset sisältävät viestin, joka on syytä ottaa vakavasti myös kevään kunta- ja aluevaaleissa. Pohjoismaisen yhteiskunnan selviytymisen kivijalka on ollut vahva luottamuspääoma ihmisiin ja instituutioihin. Toivon totisesti, että näin on myös tulevaisuudessa.

Vaalit ovat se paikka, jossa me itse valitsemme asioitamme hoitamaan ne ihmiset, joiden uskomme siihen parhaiten pystyvän. Päätöksenteossa kukaan ei ratkaise asioita yksin, mikä mielestäni nostaa tulevaisuuden paikallisten ja alueellisten päättäjien olennaisimmaksi kyvyksi toimia yhdessä myös niiden kanssa, joilla on erilainen arvomaailma ja näkemys hyvästä tulevaisuudesta. Demokratian ilmentäminen ja siihen perustuva päätöksenteko on paikallisen ja alueellisen hallinnon eräs keskeisimmistä tehtävistä ja mielestäni se on myös arvo sinänsä.

Valtakunnan politiikka ja osin myös kansalaiskeskustelu sisältää voimakasta vastakkainasettelua ja myös vahvaa blokkiutumista. Tämän näkökulman soisi jäävän edes hiukan taka-alalle kevään vaaleissa. Niissä ei ole kyse hallituksesta ja oppositiosta, vaan tavallisten ihmisten arkisista asioista, niistä paikallisista ja alueellisista valinnoista, joita valitut luottamushenkilöt tekevät meidän puolestamme.

Kuntien historiassa on ennenkin nähty aikoja, jolloin voimakkaan vastakkainasettelun ilmapiiirissä paikallisten asioiden hoitaminen on onnistunut jopa lähentämään vihollisia. Karuna esimerkkinä tietenkin sisällisota, jonka raunioille rakennettiin itsenäisen Suomen päätöksenteko- ja hallintojärjestelmä. Kuntien pöydissä veriviholliset oppivat uudelleen tekemään yhteistyötä ratkomalla paikallisesti ilmeneviä ongelmia. Ammennetaan tuosta kokemuksesta viisautta.

Kunnat ja alueet ovat päätöksentekoympäristöinä hyvin erilaisia. Kunnilla on pitkä historia, laaja itsehallinto ja vakaa asema osana yhteiskuntamme päätöksentekojärjestelmää. Vakaa asema ei tarkoita muuttumattomuutta, vaan uudet kunnanvaltuutetut pääsevät seuraavalla kaudella ratkomaan monenlaisia uusia tilanteita esimerkiksi TE-uudistuksen tuomien uusien tehtävien muodossa. Hyvinvointialueet puolestaan ovat instituutioina hyvinkin nuoria, taaperoikäisiä. Hyvinvointialueiden itsehallinto on rajattua ja niiden valtionohjaus on hyvin suoraviivaista ja tiukkaa. Silti niissä on löydettävä tilaa myös alueelliselle päätöksenteolle. Hyvinvointialueiden päättäjien on oivallettava, mistä tilaa demokratialle löytyy ja kyettävä tämä tila hyödyntämään, toivottavasti rakentavasti.

Luottamushenkilöiden tehtävä muuttuvassa maailmassa ei ole helppo. Ratkaistavat asiat ovat monimutkaisempia ja vuorovaikutusilmapiirikin on repivämpi kuin aiemmin. Silti näyttää siltä, että ehdokkaita saadaan molempiin vaaleihin. Tästä rohkeudesta olen erityisen iloinen. Meillä ei kulttuurisesti ole tapana kehua ihmisiä (etenkään poliitikkoja) kuin selkien takana, mutta ai on tehdä poikkeuksen. Haluan välittää ihailuni ja kiitollisuuteni jokaiselle kunta- ja aluevaaleissa ehdolle lähteneelle ja lähtevälle. Olette rohkeita ja viisaita. Toivon teille merkityksellisiä kohtauksia vaalikentillä!

iStockphoto

26

34

40

54

kuvat Merja Ojala

PÄÄKIRJOITUS

3

AJASSA

TE-toimistojen tilalle uudet työllisyysalueet.

5

TIETOKAKS

Kansalaisten huolia on selvitetty.

Suomalaiset kannattavat aktiivista työperäistä maahanmuuttoa. Mitä mieltä syntyvyyden alenemisesta? Luottamus tulevaisuuteen heikkenee. E2 Tutkimuksen tuloksia.

10

Säätiöt ihmisten asialla

16

KOLME SÄÄTIÖTÄ YHDISTI VOIMANSA

Jenni Airaksinen KAKSista, Soile Kuitunen Miina Sillanpään Säätiöstä ja Katri Vataja Ilasta luottavat yhteistyön voimaan.

NIUKKUUTTA TIEDOSSA – KETÄ KIINNOSTAA?

Uskaltavatko ehdokkaat listoille ja jaksavatko äänestäjät uurnille? Aluevaalien kiinnostavuutta pohtii valtio-opin professori emeritus Heikki Paloheimo.

26

• Tapani Tölli peräänkuuluttaa alueille päätösvaltaa ja tukea

30

• Kirsi Varhila muistuttaa ison organisaation johtamiskyvyn tärkeydestä

32

BORGIN POINTIT

KAKS:n tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi kuntakenttää ja yhteiskuntaa palstallaan.

33

KUNTALAISTEN VAIKUTUSMAHDOLLISUUKSIIN KAIVATAAN SELKEYTTÄ

Johanna Sinkkonen tutkijaryhmineen on tutkinut vanhusneuvostojen asemaa kunnallisen demokratian murroksessa.

34

SANTERI LAJUNEN

Kuntademokratiaa muutoksessa on seurannut kuntatutkija Santeri Lajunen.

40

LÄHIKUVASSA JUHO SAARI

Professori Juho Saari ennustaa suomalaiselle hyvinvointivaltiolle jatkoa myllerryksestä huolimatta.

46

KOLUMNI

Markku Mölläri

53

TÄTÄ TUTKIN

Sanni Salosen tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijät haluaisivat vaikuttaa yhteiskuntaan.

54

NUMEROT AUKI

55

Polemiikki on Kunnallisanalan kehittämissätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 10 500.

Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallisanalan kehittämissätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, kaks@kaks.fi

Päätöittäjä: Jenni Airaksinen Toimitusneuvosto: Jenni Airaksinen, Sami Borg, Maria Markus ja Minna Ruusinen.

Toimitus ja ulkoasu: Minna Ruusinen/Miks' ei! Oy, mikseioy@gmail.com

Ilmoitusten myynti: T:mi Kari Salko Kari Salko p. 0400-604 133 kari@karisalko.com

ISSN 1455-6022 (painettu) ISSN 2489-883X (verkkójulkaisu)

Osoitteenmuutokset: kaks@kaks.fi Paino: PunaMusta Oy. Aikakausmedia ry:n jäsen.

HYVÄÄ ENSIMMÄISTÄ TYÖPÄIVÄÄ, TYÖLLISYYSALUEET!

TE-TOIMISTOJEN AIKA ON OHI

iStockphoto

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2025 alusta valtiolta kunnille. Ollaanko kunnissa valmiita?

Tekemistä riittää! On hommat-tava työkoneet ja -puhelimet ja järjestettävä työpisteet 72 uudelle työntekijälle, kun Mikkelin seudun työllisyysalueen toiminta vuoden 2025 alussa alkaa. Tällöin kunnan palvelukseen astuvat lakautettavien TE-toimistojen asian-

tuntijat, ja ollaan monin tavoin uuden edessä.

– Ensi vuonna työvoimakoulutukseen tai työkokeiluun tulevien asiakkaiden vakuutukset tulee varmistaa. Valtiolla vahingoista vastasi Valtiokonttori. On monenlaista huomioitavaa, kun näinkin iso määrä ihmisiä

jatkuu >

Jukka Ollikainen

OLISIN TOIVONUT, ETTÄ OLISIMME EHTINEET PEREHTYÄ TYÖLLISYYSSTRATEGIAAN.

jatkuu >

siirtyä työnantajalta toiselle, Mikkelin seudun työllisyysjohtaja **Jukka Ollikainen** sanoo.

Mikkelin seudun työllisyysalueen muodostavat Mikkelin lisäksi Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Puumala ja Mäntyharju. Ne ovat kaikki kuntakokeilukuntia. Työntekijöitä siirtyä TE-toimistosta, ELY-keskuksesta sekä KEHA-keskuksesta, joka on ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Vakituisia työpisteitä ei Mikkelin kaupungin tiloista kaikille osoiteta, vaan digitaalista työtä tehdään joustavasti läppäri mukaan -periaatteella. Työhuoneita on Mikkelin kaupungintalolla ja virastotalolla, samoin

työllisyysalueen muissa kunnissa. Työllisyyspalveluiden asiointipisteet palvelevat Mikkelin lisäksi Kangasniemellä, Juvalla ja Mäntyharjussa. Myös Hirvensalmelle ja Puumalaan tuotetaan palvelua tarpeen mukaan.

Vaan ollaanko Mikkelissä nyt valmiina?

– Ihan hyvältä näyttää, Ollikainen sanoo.

– Toki nyt tuntuu, että kaikki valmisteluaika menee näissä teknisissä asioissa, ja itse työn suunnitteluun jää vain vähän aikaa. Olisin toivonut, että olisimme ehtineet perehtyä työllisyysstrategiaan. Nyt ollaan tilanteessa, että suunnitellaan suun-

TYÖN SISÄLTÖÄ ENEMMÄN HENKILÖSTÖÄ OVAT ASKARRUTTANEET TYÖSUHTEEN REUNAEDOT, KUTEN TYÖAIKA JA VAIKKA LOUNAS- JA KULTTUURIEDUT.

nittelemistä, Ollikainen heittää.

Jukka Ollikainen palkattiin työllisyysalueen johtoon keväällä 2024, ja hänen kanssaan asiaa on valmistelemassa kaksi muuta henkilöä. Toimielimistä seutukunnallinen työllisyyslautakunta on päättävä instanssi.

Muutoksia ja jatkuvuutta

Melko hyvin ollaan uusissa asemissa myös muualla Suomessa, kertoo Itä-Suomen yliopiston Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia. Kuntien muuttuva rooli työllisyys- ja elinkeinopalveluissa -tutkimus eli KUMU on kartoittanut työllisyysalueiden edellytyksiä, muodostumista ja toteutusmalleja. Henkilöstön siirtymisen uuden työnantajan palvelukseen halutaan sujuvan jouhevasti siten, että työllisyys- ja elinkeinopalveluiden asiakkaat saavat palvelua entiseen malliin myös vuodenvaihteen jälkeen.

– On tärkeää, että työllisyysalueet saavat sitoutettua ihmiset uuteen. Työkulttuurin muutos on suuri. Aikaisemmin henkilön työhön on kuulunut pelkästään lakisääteisiin TE-palveluihin liittyvät asiat. Kunnan työntekijänämönen työnkuva saattaa laajentua, tutkija **Virpi Lemponen** sanoo.

Tehtävät monipuolistuvat ja ne voivat laajentua kattamaan kuntien koulutus- ja elinkeinopalveluita. Palveluissa korostuvat aiempaa enemmän paikalliset tarpeet.

Muutokset työkulttuuriin ovatkin

vääjäämättömiä. Jukka Ollikainen sanoo valtion työnkuvailuja yksityiskohtaisiksi, kun kuntamaailmassa tehtäväkentät ovat ”otsikkotasolla”.

– Tällä hetkellä siirtymää meillä ei ole henkilöön sidottuja tehtävänkuvia. Ne järjestellään ensi vuoden puolella, heti tammikuussa alkavilla yt-neuvotteluilla.

KUMU-tutkimusryhmä väläyttelnee myös skenaariota, jossa TE-toimistojen asiantuntijat hakeutuvat muualle töihin.

Jukka Ollikainen sanoo, että Mikkelin työllisyysalueella tästä ei ole viitteitä.

– Olemme tehneet paljon työtä sitouttaaksemme ihmiset uuteen. Jatkuva ja avoin viestintä on tässä avainasemassa. Vastaamme kysymyksiin rehellisesti. Vastaamme myös, ettemme tiedä. Epätietoisuutta vielä on, mutta meillä on aloittamassa varsin motivoitunut ja ammattitaitoinen joukko.

Työn sisältöä enemmän henkilöstöä ovat askarruttaneet työsuhteen reunaehdot, kuten työaika ja vaikka lounas- ja kulttuuriedut.

KUMU-tutkimuksen **Arja Kurvinen** sanoo, että työllisyysalueiden kunnissa aletaan olla valmiita TE-palveluiden siirtoon. Niissä ollaan tietoisia, miten ja millä toimintamalleilla uusia lakisääteisiä tehtäviä hoidetaan. KEHA-keskus on myös valmentanut siirtyvää henkilöstöä.

– Etulyöntiasemassa ovat kunnat,

joissa on jo kokemusta lakisääteisten työllisyysasioiden hoitamisesta kuntakokeilun kautta. Kunnat, jotka eivät olleet kuntakokeilussa, saavat pelastuksen siitä, että työllisyysalueessa on mukana kuntakokeilukuntia. Toki nyt mukaan tulee kuntakokeilussa mukana olleiden lisäksi uusia asiakasryhmiä, kuten lyhyen aikaa työttömänä olleet, ammatin tai työpaikan vaihtajat sekä työnantajat, joten opeteltavaa on.

Asiakas saa samaa, ellei parempaa?

TE-uudistuksesta on viestitty, että työttömän työnhakijan ei tarvitse tehdä mitään. Työnhaku säilyy voimassa, tiedot järjestelmissä ja asiantuntijoina tutut ihmiset. Työmarkkinatori on jatkossakin niin henkilö- kuin yrittäjäasiakkaiden sähköinen kanava. Lähipalvelut saattavat parantua, kun asiointipisteitä perustetaan kuntiin. Lisäksi uudistuksella tavoitellaan parempaa työllisyyttä, kun kunnissa osataan verkostoitua yritysten ja oppilaitosten kanssa, hyödyntää paikallistuntemusta valtiollista toimijaa paremmin.

Pelkkää juhlaa ei kuitenkaan ole luvassa. Kun lakisääteiset TE-palvelut siirtyvät valtiolta kuntien vastuulle, tietää se kunnille rahanmenoa. Kuntien rahoitusvastuu työttömyysturvasta alkaa jo 100 päivän jälkeen ja kasvaa portaittain, jos työttömyys pitkittyy. Valtionosuuksilla tätä kompensoidaan, mutta kompensoinnin riittävyys askarruttaa työllisyysalueilla.

– Työllisyysalueena meidän tärkein tehtävämme jatkossa on ihmisen työllistäminen alueen yrityksiin. Ellemme tässä onnistu, meille lankeavat

jatkuu >

TEHTÄVÄT MONIPUOLISTUVAT JA NE VOIVAT LAAJENTUA KATTAMAAN KUNTIEN KOULUTUS- JA ELINKEINOPALVELUITA.

Aika näyttää, tuleeko tuloksia

Työministeri **Arto Satonen** (kok.) sanoo, että TE-uudistukselle ja etenkin kannustavalle rahoitusmallille on laskettu konkreettinen työllisyysvaikutus, 7000 – 10 000 lisätyöllistä. Hän sanoo, että ottaa aikansa, ennen kuin kuntien uusi peruspalvelutehtävä on saatu kaikilta osin käytiin ja vakaalle pohjalle.

– Uskon, että varsinaisia uusia toimintamalleja, jotka hyödyntävät kuntien muita toimialoja ja palveluja, voidaan nähdä enemmässä määrin vuodesta 2026 alkaen.

Satonen muistuttaa, että kunnat itse ovat uudistusta toivoneet jo pidemmän aikaa. Kuntien rahoitusvastuun kasvamista hän kommentoi:

– Kuntien rahoitusvastuun laajeneminen korvataan kunnille pysyvällä valtionosuuden lisäyksellä, jonka taso määräytyy vuoden 2023 toteutuneiden työttömyysetuusmenojen perusteella. Kuntien valtionosuuksiin siirretään se määrä rahoitusta, joka olisi budjetoitu valtion talousarviossa työvoimapalveluiden järjestämiseen, mikäli valtio edelleen vastaisi työvoimapalveluiden järjestämisestä vuonna 2025. Työvoimapalveluihin kohdentuva rahoitus ei siis lisäännä tai vähenne uudistuksen johdosta.

ARTO SATONEN VASTASI POLEMIIKIN KYSYMYKSIIN SÄHKÖPOSTITSE.

TOTUUS ON SE, ETTÄ KUNNAT KIPUILEVAT TALOUDEN KANSSA.

jatkuu >

työttömyyden sakkomaksut, mikä on haitallista kuntatalouden kannalta. Ei ole hyvä, jos rahaa työttömyyden hoitoon on kunnissa etsittävä vaikka sivistyspalveluiden kustannuksella. Muutos sisältää siis mahdollisuuksia, mutta myös uhkia, Mikkelin kaupunginjohtaja **Janne Kinnunen** sanoo.

Uutta mallia on markkinoitu kunnille kustannusneutraalina, mutta usko tähän on koetuksella.

– Ensimmäinen vuosi sen näyt-

tää, miten pärjätään. Totuus on, että kunnat kipuilevat talouden kanssa, enkä todella toivo, että TE-uudistuksesta tulee uusi sote, Jukka Ollikainen vertaa.

Raha tai sen puute voi näkyä myös työttömien arjessa. Erityisesti pitkäaikaistyöttömien, vaikeasti työllistyvien ihmisten palveluihin voi olla jatkossa vaikeampi löytää rahaa.

– Meidän paukut pannaan pääasiassa työkykyisten auttamiseen. Ai-

kaisemmassa mallissa kunnissa on työskennelty enemmän pitkäaikais-työttömien työmarkkinaedellytysten kohentamiseksi, Janne Kinnunen sanoo.

Paikallistuntemus veturina

Epävarmuustekijöistä huolimatta TE-uudistus tavoittelee kuntien ja maakuntien elinvoimaisuutta. Kun työllisyys-, koulutus- ja elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla, työllisyyden otaksutaan kasvavan.

– Keskeistä on työvoiman ja tarjonnan kohtaaminen. Alueilla on paras tuntemus omista tarpeistaan, KUMU-tutkimuksen **Arja Jolkko-nen** sanoo.

Mikkelin seudun työllisyysalueella elinkeinorakenne on monipuolinen. Janne Kinnusen mukaan merkittäviä rekrytointeja on syksyllä 2024 meneillään. Toisaalta Etelä-Savosta myös muutetaan paljon pois, ja yritykset eivät saa riittävästi työvoimaa, eivätkä siten uskalla investoida ja kasvaa.

– Meillä on tiiviit yhteydet alueen yrityksiin. Oppilaitosyhteisöitä on kehitettävä niin, että opiskelijat saavat yrityksistä harjoittelupaikkoja ja sitä kautta myöhemmin työllistyvät niihin. Tämä sitouttaa ihmisiä rakentamaan elämänsä Etelä-Savoon.

Kinnusen mukaan kansainvälisyys virkistää aluetta. Naton maaesikuntaa ollaan perustamassa Mikkeliiin, ja se nostanee seudun kiinnostavuutta kansainvälisesti entisestään. Esikunnalla on myös työllistävä vaikutus.

Etelä-Savossa ollaan varovaisen optimistisia. Jukka Ollikainen uskoo uusien työllisyysalueiden pystyvän yhdistämään parhaat palat niin kuntakokeilusta kuin TE-toimistojen käytännöistä. Hän iloitsee myös, ettei kukaan ole jäänyt uudistuksen valmistelutyössä yksin. Hän pitää kollegoihinsa eli työllisyysalueiden valmistelua tekeviin yhteyttä ympä-

Johanna Kokkola

Arja Kurvinen

ri Suomen.

– Meillä on yhteinen alusta, jolla kyselemme ja keskustelemme. Sama tilanne on kaikilla, ja kaikilla valtavasti kysymyksiä. Tämä verkosto on ollut suurena apuna.

Tutkija Arja Kurvinen toivoo myös joulun jälkeen valmistuvan KUMU-tutkimuksen tietojen hyödyttävän työllisyysalueita. •

ETULYÖNTIASEMASSA OVAT KUNNAT, JOISSA ON JO KOKEMUSTA LAKISÄÄTEISTEN TYÖLLISYYSASIOIDEN HOITAMISESTA KUNTAKOKEILUN KAUTTA.

KAKS TUTKI

Suomalaiset kannattavat AKTIIVISTA TYÖPERÄISTÄ MAAHANMUUTTOPOLITIIKKAA

Suomalaiset suhtautuvat hieman aiempaa nuivemmin pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin, mutta kannattavat aktiivista työperäistä maahanmuuttopolitiikkaa Euroopan ulkopuolelta työvoiman ja peruspalveluiden turvaamiseksi.

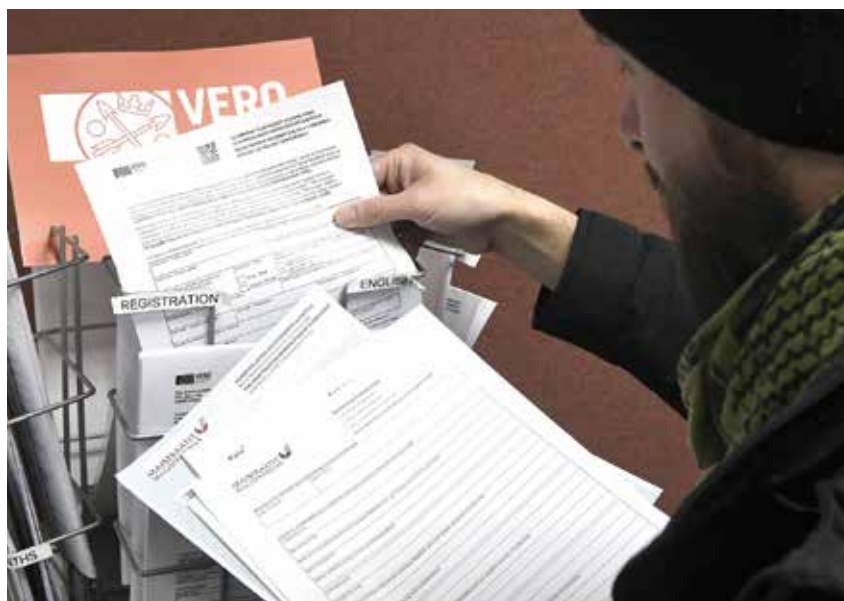
Maahanmuuttoa koskevat asenteet ovat säilyneet pääosin ennallaan verrattuna vuoteen 2023. Aiemppaa hieman suurempi osa olisi kuitenkin halukas vähentämään pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden sekä EU:n ulkopuolisten maahanmuuttajien sijoittumista kotiseudulle.

Kuntatyyppi on yhteydessä suhtautumiseen eri maahanmuuttajaryhmien sijoittumiseen lähiasuinseudulle.

Pääkaupunkiseudulla asuvat suhtautuvat johdonmukaisesti keskimäärää myönteisemmin. Muuta väestöä varauksellisemmin maahanmuuttoon asennoituvat maaseutumaisissa kunnissa asuvat.

Myös koulutustausta ja ammatiasema heijastuvat asenteisiin eri ryhmien maahanmuutosta. Korkeasti koulutetut ja ylemmät toimihenkilöt suhtautuvat muuta väestöä

Lehtikuva

suopeammin maahanmuuttoon. Vähiten koulutusta saaneet, työntekijät ja työttömät asennoituvat keskimäärää nuivemmin.

Puoluekannan mukaan vihreiden ja perussuomalaisten kannattajat ovat toistensa vastakohtia. Vihreiden kannattajat ovat keskimäärää taipuvaisempia lisäämään käytännössä kaikkien ryhmien muuttoa omalle asuinseudulle. Perussuomalaisten kannattajat puolestaan olisivat vähentämässä maahanmuuttoa nykyisestä.

Suhtautumista työperäistä maahanmuuttoa kohtaan tiedusteltiin neljällä asenneväittämällä.

Selvä enemmistö hyväksyy väitteen, jonka mukaan Suomen pitäisi

toteuttaa työvoiman saamiseksi ja peruspalvelujen turvaamiseksi aktiivista työperäistä maahanmuuttopolitiikkaa Euroopan ulkopuolelta (64%). Vajaa kolmannes asettuu vastarintaan (31%).

Keskimäärää myönteisemmin aktiivisen maahanmuuttopolitiikan harjoittamiseen suhtautuvat ikääntyneimmät kansalaiset. Keski-ikäisistä ja eläkeikää lähestyvistä monet suhtautuvat asiaan varauksellisesti.

Kaksi kolmesta (67%) on sitä mieltä, että EU:n ulkopuolelta tuleville maahanmuuttajille tulisi määritellä selkeät kriteerit (ikä, ammattitaito, koulutus, työtarjous, toimeentulo jne.), joiden perusteella he saavat oikeuden muuttaa maahan. Neljännes (26%) suhtautuu tällaiseen ehdotukseen torjuvas-

ti. Suomalaiset jakaantuvat kahteen leiriin suhtautumisessa väitteeseen, jonka mukaan työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaisesti maasta tahansa ilman viranomaismääräyksiä. Kaksi viidestä (42%) kannattaa sääntelemätöntä työperäistä maahanmuuttoa ja niukka enemmistö (52%) vastustaa. Tällä tavalla rajoittamattoman työperäisen maahanmuuton vastustus on jonkin verran lisääntynyt kesästä 2023 (46% -> 52%).

Väittämä, jonka mukaan julistukset työperäisen maahanmuuton lisäämisen hyödyistä perustuvat todellisuuden vastaisiin, epärealistisiin uskomuksiin jakaa maan väestön myös eri leireihin. Reilu kolmannes (35%) allekirjoittaa väittämän ja lähes joka toinen (49%) kiistää sen. Ääripäitä edustavat perussuomalaisten ja vihreiden tukijat. Valtaosa perussuomalaisten kannattajista hyväksyy väitteen todenperäiseksi (68%). Vihreiden kannattajat puolestaan torjuvat väitteen (76%).

Tutkimuksessa vastaajat arvioivat myös sitä, millainen vaikutus työperäisen maahanmuuton lisääntymisellä olisi Suomeen pidemmällä tähtäimellä. Enemmistö (54%) otaksuu, että työperäisen maahanmuuton lisääntyminen vaikuttaisi pidemmällä sihdillä suomalaisen yhteiskuntaan myönteisesti. Viidennes (20%) epäilee, että työperäisen maahanmuuton kasvulla olisi vahingollisia seuraamuksia yhteiskuntaan. Joka kymmenes (11%) arvioi, että maahanmuuton lisääntyminen ei vaikuta suuntaan eikä toiseen. •

Mitä tehdä, kun väki vähenee?

Kansalaiset luottavat taloudellisiin tukiin sekä koulutuksellisiin ja työllisyyttä edistäviin toimiin.

Kunnallisalan kehittämissäätiön Kysyksen 2024 *Ilmapuntari*-tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten näkemyksiä syntyvyyden alenemisesta maassamme. Aikuisväestöä valtakunnallisesti edustavassa kyselyssä vastaajat arvioivat muun muassa erilaisia syntyvyyttä tukevia keinoja niiden oletetun tehokkuuden näkökulmasta.

Tehokkaimmiksi arvioitiin nuorille kohdennetut taloudelliset tuet sekä erilaiset koulutus- ja työllisyystoimet nuorten elinolojen kohentamiseksi.

Kolme neljästä uskoo, että erilaiset tukitoimet perhe-elämän ja työn paremmaksi yhteensovittamiseksi olisivat erittäin tai melko tehokkaita keinoja (77%). Lähes kolme neljästä luottaa myös siihen, että koulutus- ja työllisyystoimet nuorten elinolojen kohentamiseksi olisivat tehokkaita (72%). Kaksi kolmesta (66%) uskoo myös lapsiperheiden suoraan taloudelliseen tukemiseen (lapsilisien korotus, vauvarahat, lapsivähennykset verotuksessa)

Osa tiedustelluista keinoista koettiin tehottomiksi. Syntyvyysviestinnän lisääminen lisääntymisikäisille ja hedelmällisyysopetuksen vahvistaminen kouluissa ovat kansalaisten mielestä jokseenkin tehottomia keinoja. Suomalaiset eivät suuremmin usko myöskään siihen, että nuorten ensisynnyttäjien tukeminen ikääntyneempiä synnyttäjiä enemmän olisi tepsivä keino.

Tuloksista käy ilmi myös se, että naiset pitävät miltei kaikkia keinoja tehokkaampina syntyvyyden alenemisen pysäyttämisessä kuin miehet.

Myös sillä, onko vastaajalla omia lapsia, on yhteyttä arvioihin. Jos vastaajalla on omia lapsia, niin useimpien keinojen uskottaisiin tepsivän. Etenkin talouksissa, joissa asuu alaikäisiä lapsia, arvioidaan taloudellisten tukitoimien vaikuttavan. Kyselyvastaajien nuorimpaan ikäryhmään kuuluvat, 18–30-vuotiaat, luottavat keskimäärää lujemmin suoriin taloudellisiin tukiin lapsiperheille ja ensisynnyttäjille. •

KAKS – KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖN TUTKIMUKSEN TOTEUTTI VERIAN (AIEMMIN KANTAR PUBLIC). TUTKIMUSAINESTO ON KOOTTU GALLUP KANAVALLA 28.9.–3.10.2024. HAASTATTELUJA TEHTIIN YHTEENSÄ 1.070. VASTAAJAT EDUSTAVAT MAAMME TÄYSI-IKÄISTÄ VÄESTÖÄ AHVENANMAATA LUKUUN OTTAMATTA. TUTKIMUKSEN TULOSTEN VIRHEMARGINAALI ON KOKO AINEISTON TASOLLA SUURIMMILLAAN VAJAAT KOLME PROSENTTIYKSIKÖÄ SUUNTAANSA

iStockphoto

SUOMALAISTEN LUOTTAMUS TULEVAISUUTEEN HORJUU

Vain joka neljäs (28 %) arvioi kansalaisten uskon tulevaisuuteen vahvistuvan. Maanpuolustuskykyyn- ja tahtoon luottoa kuitenkin löytyy.

Kunnallisalan kehittämissäätiön syksyn 2024 *Ilmapuntari*-tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten arvioita erilaisten tulevaisuuskuvioiden toteutumisesta kuluvan vuosikymmenen aikana eli ennen vuotta 2030.

Vastauksista selviää, että suoma-

laisten luottamus tulevaisuuteen on liukkaalla ja kaltevalla pinnalla, ja enemmistö suhtautuu lähitulevaisuuden kehitykseen lohduttoman synkkämielisesti. Kansalaisten luottamus tulevaan on tuntuvasti heikentynyt vuoden 2022 kesästä.

Kansalaisilla on heikosti uskoa sii-

hen, että Suomen ja Venäjän suhteet paranisivat kuluvan vuosikymmenen aikana. Valtaosa ei luota tämän kehityksen toteutumiseen (84 %).

Suomalaisten suuri enemmistö on myös epäluottavainen sen suhteen, että kansalaisten luottamus politiikkaan vahvistuisi (85 %) ja että velkaantuminen saataisiin kuriin (74 %). Varsin pessimistisesti kansalaiset suhtautuvat myös siihen, että työpaikkoja olisi runsaasti tarjolla (71 %) tai verotus olisi oikeudenmukaista (68 %).

Suurin osa suomalaisista ei luota siihenkään, että sosiaali- ja terveyspalveluita olisi tarjolla riittävästi (67%). Ilmastotavoitteiden toteutumiseen ei myöskään oikein uskota. Selvä enemmistö epäilee, että Suomen hiilineutraalisuustavoitteet eivät toteudu (63 %), eikä luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä saada pysäytettyä (63 %).

Vain reilu neljäsosa arvioi kansalaisten uskon tulevaan vahvistuvan (28 %). Enemmän kuin kaksi kolmasosa on epäileväisellä mielellä (68 %).

Luottoakin kuitenkin löytyy, erityisesti maanpuolustukseen liittyen. Valtaosa suomalaisista on ainakin melko luottavainen, että Suomessa maanpuolustustahto säilyy korkealla tasolla (82 %) ja Suomen maanpuolustuskyky on vastaisuudessa kansainvälisesti huipputasoa (81 %).

Myös usko yritystoimintaan ja innovointiin on edelleen kohtuullisen korkealla, vaikka kansalaisten epäusko maamme kilpailukykyyn ja yritysten kannattavuuteen onkin voimistunut. Noin puolet uskoo, että Suomessa kannattaa perustaa yrityksiä ja yrittää (49 %). Lähes joka toinen arvioi lisäksi, että tieteen ja tutkimuksen voimavarat kehittyvät myönteisesti (48 %).

Ikä ja sukupuoli vaikuttaa

Näkemykset ovat eräiltä osin si-doksissa arvioitsijan ikään. Etenkin ikääntyneimmät, 60–69- ja yli 70-vuotiaat, ovat keskimäärää luottavaisempia. He uskovat maamme kilpailukykyyn, yritysten menestymiseen ja ihmisten toimeentulon kohtuulliseen kehitykseen. Ikääntyneillä on myös vahvempi näkemys, että kansalaisten luottamus tulevaan kehittyi parempaan suuntaan. Nuoret, 18–30-vuotiaat, ennakoivat osaaavia työntekijöitä löytyvän vuosikymmenen lopulla riittävästi.

Myös kyselyvastaajien sukupuoli on yhteydessä näkemyksiin. Miehet ovat optimistisempia kuin naiset. Naiset suhtautuvat miehiä varauksellisemmin etenkin sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä kansalaisten taloudellisen toimeentulon kehitykseen.

jatkuu >

MUISSA KYSELYISSÄ SAMA LINJA: MAAMME SUUNTA ON VÄÄRÄ

Myös Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA sekä E2 Tutkimus toteuttivat hiljattain kyselyt, joissa tiedusteltiin suomalaisten näkemyksiä maamme suunnasta sekä kansalaisten mielenmaisemasta.

EVA:n syksyn 2024 Arvo- ja asennetutkimuksesta selvisi, että suomalaisten enemmistö kokee asioiden menevän maassamme väärään suuntaan, ja vain neljäsosa kokee kehityksen tällä hetkellä oikeasuuntaisena. EVA:ta kuitenkin muistutetaan, että muihin länsimaihin verrattuna suomalaisten kielteinen näkemys maan suunnasta on verrattain lievä.

EVA:n kyselystä käy ilmi, että näke-

mykset Suomen suunnasta ovat vahvasti poliittisesti latautuneita.

Enemmistö päähallituspuolueiden kannattajista arvioi Suomen olevan menossa oikeaan suuntaan, mutta oppositiopuolueita äänestävien näkemys Suomen suunnasta on yksiselitteisen synkkä. Myös pienten hallituspuolueiden kannattajien keskuudessa on suuria epäilyksiä Suomen suunnasta.

Sama huolestuttava linja jatkuu E2 Tutkimuksen *Miten meillä menee? Katsaus suomalaisten mielenmaisemaan 2024* -julkaisussa. Myös sen mukaan yhä useampi suomalainen (61 %) arvioi, että Suomi on menos-

sa väärään suuntaan. Kaksi kolmasosa kokee, etteivät suomalaiset puhalla enää yhteen hiileen ja entistä useampi suomalainen kokee poliittisen keskustelun herättävän heissä vihaa.

Poliittinen keskustelu herättää vihan tunteita erityisesti nuorissa naisissa. Nuorilla miehillä puolestaan on muita useammin henkilökohtaista voimattomuutta.

E2 Tutkimuksen julkaisema katsaus kertoo lisäksi, että kansalaistottemattomuuteen suhtaudutaan entistä kielteisemmin.

Yhteenkuuluvuutta lisäävinä asioina pidetään Suomen itsenäisyyttä, luontoa sekä kieltä ja kulttuuria.

jatkuu >

Hallituspuolueiden kannattajat optimistisimpia

Oppositioapuolueiden tukijoilla on taipumusta suhtautua epäuskoisesti siihen, että maa kehittyisi sosiaalisesti ja taloudellisesti suotuisaan suuntaan. Oppositioapuolueiden kannattajat ovatkin nyt varsin vakuuttuneita siitä, että Suomi ajautuu henkisesti ja taloudellisesti päin seinää.

Hallituspuolueiden tukijat eivät ole läheskään yhtä pessimistisiä kuin opposition tukijat. Hallituspuolueiden kannattajien mielenmaisema on toiveikkaampi kuin oppositioapuolueiden tukijoiden.

Yksimielisen toiveikkaita hallitus- ja oppositioapuolueiden tukijat ovat lähinnä vain maanpuolustuskyvystä ja -tahdosta. •

➔ *Lue tutkimusosiosta täältä:*

KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 28.9.-3.10.2024. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 070. Vastaajat edustavat maamme täysikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

NYT OLISI KRIITTINEN HETKI HAVAHTUA

Karina Jutila muistuttaa, että luottamus pääoma on yhteiskunnan henkistä sitkoa.

E2 Tutkimuksen toimitusjohtaja, yhteiskuntatieteiden tohtori **Karina Jutila** tulkitsee *Miten meillä menee? Katsaus suomalaisen mielenmaisemaan 2024* -julkaisun tuloksia osin rauhallisin mielin, mutta enimmäkseen huolissaan.

Positiiviselta hänen silmiinsä näyttää se, että iso kuva suomalaisen henkilökohtaisista voimavaroista vaikuttaa hyvältä. Voimavarat eivät ole ainakaan dramaattisesti heikenneet vuoden aikana, kun puhutaan väestöstä keskimäärin.

Huolta puolestaan herättää suomalaisten suhde yhteiskuntaan. Kun vuosi sitten 70 % suomalaisista kertoi luottavansa yhteiskunnan kykyyn hoitaa ongelmia, nyt luku on enää 60 %.

– On hälyttävää, jos luottamus heikkenee tätä vauhtia. Nyt olisi kriittinen hetki havahtua siihen, että suomalaisten luottamus yhteiskuntaan ei ole parhaalla mahdollisella tolalla, Jutila toteaa.

Hän painottaa, että Suomi kuuluu pohjoismaiseen perheeseen, jossa luottamus pääoma on keskeinen resurssi yhteiskunnassa. Tämänhetkinen maailmantilanne kuitenkin testaa monella tapaa yhteiskunnan

resilienssiä ja muun muassa sitä, miten luotetaan instituutioihin, noudatetaan viranomaisten ohjeita ja normeja ja käyttäytyään ennustetavasti.

– Kannan todella paljon huolta siitä, huomaavatko meidän kiireiset päättäjät sekä kunnissa, alueilla että valtakunnan tasolla sen, että yhteiskunnan koheesio ja ihmisten yhdessä toimimisen kyky eivät ole itsestään selvä, hän toteaa.

– Jos olemmekin sadassa vuodessa onnistuneet luomaan hyvän yhteiskunnan, jota on monissa paineisissäkin tilanteissa testattu, se ei tarkoita kuitenkaan sitä, että se kestää mitä vain.

E2 Tutkimuksen tulokset kertovat myös, että valtaosa suomalaisista kokee, ettemme puhalla riittävästi yhteen hiileen. Jakolinjat ovat yhä suuremmat eri väestöosien kesken, ja vaikka valtaosalla suomalaisista menee hyvin ja he haluavat sen myös kertoa, meillä on myös väkeä, jolla menee entistä huonommin.

– Täytyy muistaa, että vaikka tuijotetaan lukuja ja yhteiskunnallisia kehityssuuntia, kyse on ihmisistä. On perheitä, joilla on suuri huolikuor-

SUOMI KUULUU POHJOISMAISEEN PERHEESEEN, JOSSA LUOTTAMUSPÄÄOMA ON KESKEINEN RESURSSI YHTEISKUNNASSA.

Mirrku Merimaa

ma, kuten yhdistelmä työttömyyttä, alhaista tulotasoa ja sairauksia.

Jutila muistuttaa, että hyvin toimiva kansalaisyhteiskunta tarvitsee voimissaan olevia ihmisiä. Kansalaisten aktiivisuus, yhdessä tekemisen perinne, naapureina eläminen, ystävyydet ja se, miten pidämme asuinyhteisöjä viihtyisinä ja teemme muuta ”näkyvätöntä” työtä, ovat kaikki luottamuspääoman ilmentymää.

– Se on yhteiskunnan henkistä

sitkoa, joka kertoo siitä, kuinka vahva yhteiskunta on.

– Ja tätä sitkoa nakertavat monet tahot, myös Suomen ulkopuolelta.

– Tässä ei pidä olla naiivi. Luottamuksen nakertaminen on yksi keskeinen informaatiovaikuttamisen keino. On tahoja, jotka taputtavat käsiään, kun täällä riidellään.

Hän toivoo nyt, ettei tilanteeseen suhtauduta hymistellen.

– Meillä on muutama asia, jois-

ON TAHOJA, JOTKA TAPUTTAVAT KÄSIÄN, KUN TÄÄLLÄ RIIDELLÄN.

ta on pidettävä kaikin keinoin kiinni. Ne ovat sivistys, joka kattaa myös käytöstavat eikä pelkästään tiedollista sivistystä, luottamuspääoma sekä tietysti demokratia ja tasa-arvo.

Ensimmäinen konkreettinen teko, jota hän suosittelee päättäjille, on kasvokkain tapaaminen, sillä kaikki viestinvaihto eri viestintäkanavien kautta altistaa provokaatiolle.

– Tutkimuksemme kertoo myös vihan lisääntymisestä. Ja jos ajatellaan yhteiskunnan resilienssiä ja ihmisten kykyä toimia yhdessä, viha ei siinä ainakaan auta, hän miettii.

– Viha voi toki kertoa siitäkin, että ollaan kyllästyneitä keskustelun laatuun, eli riitelyyn.

Kun nyt lähestymme vaalikevättä, hän patistaa, että puolueissa mietittäisiin kannatuksen maksimoinnin ohella sitäkin, millä keinoin voittoa tulosta ollaan hakemassa.

– Pikkuisen himmaisain puoluepoliittista innostusta, myös asiapyrkimysten puolella, mutta ennen kaikkea siinä keinovalikoimassa, jota nykyään politiikassa voidaan rumimillaan käyttää. •

KOLME TOHTORIA, KOLME SÄÄTIÖTÄ - YHDESSÄ

teksti | Maria Markus kuvat | Merja Ojala

Säätiöt ihmisten asialla

*Kolme tohtoria, kolme säätiötä, yhteinen tavoite:
tehdä maailmasta parempi paikka, yhdessä.
Kolmen tekijänaisen yhteiseen kädenjälkeen pääsee
tutustumaan helmikuussa seminaarissa, jossa aiheena
on hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus.*

jatkuu >

-Mitä enemmän yhteiskunnallisia asioita kaivelen, sitä syvemmin ymmärrän, että kaikilla on hirveän vajavainen näkökulma maailmaan. Niinpä ainoa tapa tehdä laadukkaampaa tulevaisuutta on yhdistää mahdollisimman erilaisia näkökulmia, tiivistää Kunnallisan alan kehittämissäätiön toimitusjohtaja, hallintotieteiden tohtori **Jenni Airaksinen** vastauksensa siihen, miksi hän niin mieluummin verkostoituu ja kehittää asioita yhdessä muiden kanssa.

– Kenelläkään ei ole yhteiskunnallisiin ongelmiin ratkaisuja yksin.

Airaksisen verkostoituminen onkin lähes hengästyttävää: hänet tunnetaan eläväisenä ja monipuolisena kunta- ja aluehallinnon tutkijana ja kehittäjänä, joka on tehnyt uraa paitsi julkishallinnon johtamisen ja kehittämisen parissa Tampereen yliopistossa, myös opettajana, konsulttina sekä Suomen Kuntaliiton tutkimus- ja kehitysjohtajana.

Sosiaaliselta ja sanavalmiilta tohtorilta ei puutu huumoria tai itseironiaakaan. Siitä kertoo esimerkiksi se, että hän kutsuu itseään tiedemujaksi – ja saattaa remahtaa railakkaaseen nauruun heti perään.

Nyt Airaksinen on liittoutunut kahden muun tekijän kanssa, **Soile Kuitusen** ja **Katri Vatajan**, kanssa järjestämään helmikuussa **Raikkaita**

suuntia – hyvinvointiyhteiskunnan seuraava luku -seminaaria.

Myös Kuitunen ja Vataja ovat säätiöjohtajia ja tohtoreita. Kuitunen johtaa Miina Sillanpään Säätiötä sekä säätiön omistamaa Wilhelmiina Palvelut Oy:tä, Vataja Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiötä Itlaa.

Niinpä kolmen säätiön yhteistyössä yhdistyvät työ ikääntyneiden ihmisten hyväksi, lasten ja perheiden asiat sekä kunta-ala. Koko ihmisen elämänsä siis, ruohonjuuritasolta lähtien.

Ja kun kauhan varressa on kolme tutkijataustaista naista, jotka ovat valmiita myös upottamaan kätensä saveen, alkaa tapahtua.

Verenperintönä halu vaikuttaa

Helmikuun seminaarin tarkoituksena on tuoda esiin erilaisia ja eri sukupolvien näkemyksiä ja pohtia, mitä kukin voisi tehdä hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden eteen.

Siihen Jenni Airaksinen kertoo pyrkineensä urallaan aina muutenkin.

– Minua ajaa tulisieluin halu vaikuttaa asioihin, mutta myös kiinnostus järjestelmämme mahdollistamasta polkujen runsaudesta. En ole ollut mikään keskivertokulkija enkä oikein meinannut mahtua koulunkäynti- ja opiskelumuottiin. Mutta niin vain olen kuitenkin saanut tässä yhteiskunnassa mahdollisuuksia, ja myös aikaa kasvaa, hän pohtii.

jatkuu >

Kenelläkään ei ole yhteiskunnallisiin ongelmiin ratkaisuja yksin.

Sittemmin innostuin kaupungeista ja kunnista, sillä ymmärsin, että neidän tekevät kaiken sen, minkä me näemme maailmassa.

jatkuu >

– Jos pystyn jotenkin maksamaan tätä yhteiskunnalle takaisin, niin hyvä.

Hänen intohimonsa, tai ainakin yksi niistä, on toimia linkkinä tieteellisen tutkimuksen ja käytännön ongelmien välillä niin, että tieteellistä tietoa saadaan hyödynnettyä paremman päätöksenteon tueksi.

– Siksi KAKS:n johtaminen tuntuu kuin minulle räätälöidyltä hommalta, viime maaliskuussa tehtävässään aloittanut toimitusjohtaja toteaa.

Airaksinen kertoo päätyneensä yhteiskunnallisten asioiden pariin osin verenperintönä, sillä hänen vanhempansa ovat olleet kiinnostuneita niin ammattiyhdistysliikkeen toiminnasta kuin hyvin laajasti sivistyksestä ja kulttuurista. Mutta varsinainen yhteiskunnallinen liekki alkoi lepattaa, kun hän kasvatustieteitä opiskellessaan päätyi ystävänsä perässä hallintotieteen luennolle.

– Oivalsin siellä, että tähän sen vasta onkin kiinnostavaa, eli se, kuinka ihmiset järjestäytyvät asioiden ympärille. Sittemmin innostuin kaupungeista ja kunnista, sillä ymmärsin, että neidän tekevät kaiken sen, minkä me näemme maailmassa.

Miina Sillanpään hengessä

Hieman samanlainen polku säätiön johtoon on myös Miina Sillanpään

Säätiön Soile Kuitusella. Mikkelissä vietetty lapsuus yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneen mielisairaanhoidajan tyttärenä avasi silmät huono-osaisuudelle, ja vaikka hänkin valitsi ensin koulutusohjelmakseen yliopistolla kasvatuksen, politologian valinta sivuaineeksi ratkaisi tulevan urapolun.

– Minulle yhteiskunnallinen vaikuttaminen ei ole vain yksi tehtävä muiden joukossa, vaan elossa pitävä voima, joka kantaa kaikkea olemistani ja tekemistäni eteenpäin. Yhteiskunnan uudistumisen edessä on tunnustettava oma pienuutensa ja tehtävän suuruus. Mahdoton voi kääntyä mahdolliseksi valtaviin ponnistusten kautta ja yhdessä muiden palosieluisten kanssa. En ole koskaan uskonut nopeisiin ja helppoihin voittoihin.

Väitöskirjassaan Kuitunen tarkasteli kuntavaaleja.

– Kuntien asiat kiinnostavat, sillä me kaikkiihan asumme jossain kunnassa, ja kunta on vahva identiteetin määrittäjä meillä suomalaisilla, hän sanoo ja toteaa, että siksikin yhteistyö Kunnallisan kehittämissäätiön kanssa tuntuu luontevalta ja tärkeältä.

Hän kertoo hakeutuneensa aina töihin organisaatioihin, joilla on suuri yhteiskunnallinen tehtävä. Aloit-

taessaan johtajana Miina Sillanpään Säätiössä reilu vuosi sitten hän tunsi tullessaan kotiin, sillä samoin kuin Miina Sillanpää, häntä vetävät puoleensa yhteiskunnassamme usein vaietut, hävetyt ja näkymättömäksi jäävät asiat ja ongelmat.

– Se, mitä Miina Sillanpää taivoitteli yhteiskunnassa, eli hyvinvointiyhteiskunnan uudistaminen erityisesti heikommassa osassa olevat huomioiden, voi tuntua isolta ja mahdottomaltakin tehtävältä. Ja sitä hän se onkin. Mutta silti, aina löytyy jokin voima ja idea. On hienoa saada olla vaalimassa hänen henkistä ja materiaalista perintöään.

Kuitusen mukaan säätiön työ on - Miina Sillanpään hengessä - hyvin käytännönlähtöistä, ja säännöt antavat tilaa monenlaiselle kehittämistyölle. Vaikka fokus onkin ikääntyvien ihmisten hyväksi tehtävässä kehittämistoiminnassa, säätiö tekee myös ikääntyneisiin työikäisiin liittyvää kehittämistyötä sekä kansanterveysystyötä.

Monisukupolvisuus ja sukupolvien vuorovaikutus ovat tärkeitä teemoja Miinan Sillanpään Säätiölle.

– Mitä kaikkea ihmisten pitkäikäistyminen tarkoittaakaan, ja mitä voimavaroja se meille yhteiskunnassa, osallistumisessa ja hyvinvoinnissa tarjoaa. Ikääntyvä Suomi

JENNI AIRAKSINEN

AMMATTI/TEKEE: säätiöpomo, kunta-alan yleisvatkaaja

ASUU: viikot Helsingissä ja viikonloput Tampereella

SYNTYNYT: Tampereella

IKÄ: 49

TUNNETAAN: nopeista liikkeistä ja kuuluvasta äänestä

PERHE: poikaystävä jälkikasvuineen, 2 aikuista poikaa, 1 aikuinen bonustytär ja pieni, mutta pippurinen villakoira

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ: Hannu Paloniemen *Lumiluolapoika*

HARRASTAA: tanssia, joogaa, pilateta, kylmiä vesiä ja kuumia saunoja

TÄRKEIN OMAAN AJATTELUUN

VAIKUTTANUT HENKILÖ: heitä on monia

– kaikki viisaat ja lämpimät ihmiset

INSPIRAATION LÄHDE: toivo paremmasta maailmasta

MOTTO: Kohti päätähuimaavia seikkailuja!

PARAS TYÖPÄIVÄ: yllätyksiä, kohtaamisia ja merkityksellisiä asioita

ei ole ongelma. Se on mahdollisuus luoda aivan uusia ratkaisuja. Koskaan ei ole ollut elossa yhtä monta sukupolvea kuin nyt, hän toteaa.

– Teemme rohkeaa työtä, jotta me kaikki voimme ikääntyä paremmin.

Nykyisin Kuitunen toimii myös kuntapäättäjänä. Hän toimii toista kauttaan demareiden valtuutettuna Mikkelin kaupunginvaltuustossa. Mutta kuten esikuvansa, hänkään ei jumitu puoluerajoihin tai muihin kaan rajoihin, vaan haluaa tehdä yhteistyötä mahdollisimman laajasti ja avoimesti.

Kuitunen viittaa paljon pinnalla olevaan historioitsija **Rutger Bregmaniin** ja muistuttaa, että moraalinen kunnianhimo on tärkeää.

– Jos aikoo muuttaa maailmaa, on hyväksyttävä, että joskus asioita saavutetaan tavoilla, jotka eivät ole sellaisia kuin itse toivoisi. Arvoistaan voi silti pitää kiinni.

jatkuu >

Mitä kaikkea ihmisten pitkäikäistyminen tarkoittaaakaan, ja mitä voimavaroja se meille yhteiskunnassa, osallistumisessa ja hyvinvoinnissa tarjoaa.

Varsinkin kuntapuolella laaja ja avoin ajattelu ja dialogi on tärkeää.

jatkuu >

Samaa painottaa KAKS:n Jenni Airaksinen.

– Keskustelun käyminen eri näkökulmista on erityisen tärkeää tässä ajassa. Poliitiikan blokkiutumisen on johtanut uudenlaiseen tapaan torjua heti ”toisen puolen” kautta tuleva tieto. Minulta kysytään usein, olenko vihervassari vai oikeistoblokkia. Vastaan aina, että kaikkea enkä mitään, enkä suostu menemään mihinkään laatikkoon. Varsinkin kuntapuolella laaja ja avoin ajattelu ja dialogi on tärkeää, sillä kuntien toiminta ei pe-

rustu kahtiajakoon vaan kyse on siitä, miten voimme yhdessä ratkaista melko pragmaattisia kysymyksiä suhteessa tulevaisuuteen.

Säätiöt tarjoavat muutakin kuin rahaa

Ajassamme näkyvä polarisaatio ei liity vain puoluekantoihin. Väestörakenteemme vie väistämättä siihen, että yhteiskunnassamme on vähemmän lapsia ja enemmän ikääntyneitä. Trion kolmas hallintotieteiden tohtori, Itlan Katri Vataja, painottaa, että nyt eriyttäviä voimia alkaa olla niin paljon, että on tietoisesti löydettävä yhdistäviä tekijöitä myös eri sukupolvien välille.

– Meillä kaikilla on liian siiloutuneet ajatusmaailmat. Voimme oppia

SOILE KUITUNEN

AMMATTI/TEKEE: Miina Sillanpään Säätiön toimitusjohtaja ja Wilhelmiina Palvelut Oy:n hallituksen puheenjohtaja

ASUU: kotipaikka Mikkelä, viikoittain Helsingissä

SYNTYNYT: Mikkelissä

IKÄ: 54

TUNNETAAN: sinnikkydestä ja palosta yhteiskunnallisia asioita kohtaan

PERHE: aviomies, lapsi ja borderterrieri

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ: Walter Isaacsonin kirja *Elon Muskista* ja Elizabeth Stroutin *Voi William*

HARRASTAA: sauvakävelyä, kuntosalia, lukemista ja kirjastoja

TÄRKEIN OMAAN AJATTELUUN

VAIKUTTANUT HENKILÖ: ei ehkä tärkein, mutta merkittävä on Miina Sillanpää. Sillanpää kykeni uskomattomiin uudistuksiin suomalaisessa yhteiskunnassa. Hän muutti lukuisten hyljeksittyjen ja syrjään jätettyjen ihmisten elämää; ihmisten joita ei haluttu nähdä.

INSPIRAATION LÄHDE: yhteiskunta ja ihmiset

MOTTO: elämä on ihmisen parasta aikaa

PARAS TYÖPÄIVÄ: kun on oikein kiperiä, monitahoisia ongelmia ratkottavana

Eriyttäviä voimia alkaa olla niin paljon, että on tietoisesti löydettävä yhdistäviä tekijöitä myös eri sukupolvien välille.

paljon enemmän, kun katsomme asioita yli omien kuplien, hän pohtii.

Vataja päätyi yhteiskunnalliselle uralle sosiologian opintojen kautta ja hänellä on parinkymmenen vuoden työkokemus strategisesta johtamisesta, organisaatioiden kehittämisestä ja tutkimuksesta.

Ennen Itlaa Vataja työskenteli lähes vuosikymmenen ajan Suomen itenäisyyden juhlarahasto Sitrassa ja johti siellä ennakointi- ja strategia-työtä sekä yhteiskunnallisen vaikutavuuden arviointia.

– Siellä vahvistui tulevaisuusajatelu ja systeemisten muutosten tekeminen isommin ja rohkeammin. Eli ajatus siitä, että maailmaa voi ja pitää muuttaa oikeudenmukaiseksi ja kestäväksi, myös tuleville sukupolville, hän sanoo.

Itlan tehtävänä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia, yhdenvertaisuutta, asemaa ja hyvää tulevaisuutta. Se on iso tavoite, johon tulee Vatajan mukaan pyrkiä monella tavalla. Itlalla olennaista on tutkimusperusteisuus, yhteiskehittäminen ja kumppanuudet.

– Kentällä on paljon hankekehittämistä ja toimijoita eri sektoreilta. Me haluamme yhdistää tutkimuksesta ja käytännön kehittämistyöstä syntyvää tietoa, osaamista ja innovaatioita sekä vaikuttaa siihen, että laadukasta lapsinäkökulmaista tietoa käytetään myös päätöksenteossa. Meille on tärkeää tuoda toimijoita yhteen ja rakentaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä jaettava ymmärrystä

jatkuu >

jatkuu >

siitä, mitkä ilmiöt ovat olennaisia nyt ja tulevaisuudessa lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta, ja millaisia ratkaisuja niihin tarvitaan.

Apurahatoiminta ei Vatajan mukaan ole Itlan pääinstrumentti. Hän

Säätiöiden toimintaa ja vaikuttavuutta pitäisi tehdä paremmin näkyväksi.

kuvaa Itlaa toiminnalliseksi säätiöksi, jossa toiminnan ytimessä on osaaminen ja yhdessä tekeminen muiden kanssa.

Samaa mieltä ovat myös Airaksinen ja Kuitunen. Kaikki kolme säätiöjohtajaa painottavat lähes yhteen ääneen sitä, kuinka paljon muutakin säätiöt tekevät kuin jakavat rahaa, ja kuinka niiden toimintaa ja vaikuttavuutta pitäisi tehdä paremmin näkyväksi.

KATRI VATAJA

AMMATTI/TEKEE: toimitusjohtaja Ilassa

ASUU: Espoossa ja kesäkaudella Inkon saaristossa

SYNTYNYT: Kemissä

IKÄ: 45

TUNNETAAN: kiinnostuksesta yhteiskunnallisiin ilmiöihin, hyviin keskusteluihin ja ihmisiin

PERHE: aviomies ja kaksi lasta

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ: Anna-Riikka Carlson: *Rakas Eeva Kilpi: Nämä juhlat jatkuvat vielä*

KUULOKKEISSA: Suvi Uski: *Mitä some tekee meille?* ja Anna-Sofie Berner: *10 haavaa Amerikan sydämessä*

HARRASTAA: jumppaa, joogaa, juoksua

TÄRKEIN OMAAN AJATTELUUN

VAIKUTTANUT HENKILÖ: esihenkilönaiset erityisesti työurani alkuvaiheissa sekä puolisoni Micke, joka näkee asioissa aina mahdollisuuksia

INSPIRAATION LÄHDE: tulevaisuusajattelu, joka haastaa vaihtoehdottomuutta ja auttaa tunnistamaan toivon lähteitä

MOTTO: Gandhia lainaten, Be the change that you wish to see in the world

PARAS TYÖPÄIVÄ: innostavaa yhteistyötä, asioiden edistymistä, inspiroivia keskusteluja, oppimista ja oivalluksia

Säätiöiden tarkoitus on olla tukemassa yhteiskunnan uudistumista, ja siihen tarvitaan uudenlaisia keinoja yhdistää säätiöiden toimintaa.

Eivätkä säätiöt voi heidän mukaansa olla paikkaamassa, jos valtiolta loppuu rahat julkisen ja kolmannen sektorin murroksessa. Säätiöiden tehtävä on paljon laajempi ja pitkäjänteisempi.

– Säätiöiden tarkoitus on olla tukemassa yhteiskunnan uudistumista, ja siihen tarvitaan uudenlaisia keinoja yhdistää säätiöiden toimintaa sekä hyödyntää niiden erilaista osaamista ja vaikuttamisen tapoja, Vataja sanoo.

Uudenlaista johtamista

Helmikuun seminaari on kolmikön ensimmäinen yhteistyöhanke, ja he näkevät tempauksessa kokoaan suuremman symbolisen arvon. He toivovat, että seminaari ei jäisi vain yhteen kertaan vaan yhteisseminaarista kehittyisi perinne.

– Suomen kokoisessa maassa ei ole varaa siihen, että kaikki tekevät asioita erillään ja esimerkiksi järjestävät kolme erilaista seminaaria, joissa suurelta osin samat ihmiset ovat vähän eri rooleissa istumassa, Vataja toteaa.

Hän näkee kolmikön yhteistyössä myös uudenlaista tapaa johtaa. Moderni tapa johtaa tapahtuu verkostoissa ja alhaalta ylöspäin ilman, että johtaja itse nostetaan kirkkaimmalle pallille.

– Meissä kolmessa tunnistan samantyyppistä johtamisorientaatiota ja ajattelua, ja se antaa varmuutta siihen, että näinkin voi johtaa – ihmisläheisesti ja asiat edellä. •

JOS TUNTUU LIIAN VAIVALLOISELTA
SELVITTÄÄ, MIHIN TÄSSÄ PITÄISI
OTTA KANTAA, ÄÄNESTÄMINEN
TODENNÄKÖISIMMIN JÄÄ.

teksti | Marjatta Sihvonen

KEVÄÄN ALUEVAALEIHIN LÄHDETÄÄN ODOTTAVIN MIELIN NIUKKUUTTA JA OSSA – KETÄ KIINNOSTAA?

Huolta lähipalveluista, leikkauksia, velkaa. Onko ehdokkailla uskallusta lähteä vaaleihin ja jaksavatko äänestäjät uurnille? Kysymyksiin ensimmäisen valtuustokauden suoriutumisesta ja tunnelmista vaalien tiimoilla vastaavat professori Heikki Paloheimo ja hyvinvointialueiden johtajat Tapani Tölli ja Kirsi Varhila.

Valtio-opin professori emeritus **Heikki Paloheimo** vastaa toimittajan puheluun työn parista. Valmisteilla on vaalialueita eri maisa käsittelevän muistion kirjoittaminen parlamentaariseen vaalialueueryhmälle. Poliitiikan seuranta etenee muutoinkin aktiivisesti, luontevana jatkumona yli 40 vuotta kestäneelle tutkijan uralle.

Kevään aluevaaleihin Paloheimo katsoo epämääräisen odottavin mielin.

– Ensimmäisen valtuustokauden aikana keskustelu on kääntynyt paljolti hyvinvointialueiden vaikeuksiin. Ei odottava mieli koske vain minua, vaan

äänestäjinä odotamme, millaisilla teemoilla puolueet lähtevät vaaleihin ja millaisia ratkaisuja niillä on esittä.

Julkisen palvelutuotannon osuus, aluepolitiikka, yksityistäminen ja valinnanvapaus olivat näkyvimpiä viime vaalien keskusteluja. Samojen teemojen varaan vasemmistolla, keskustalla, RKP:lla ja kokoomuksella on Paloheimon mukaan edelleen hyvät edellytykset rakentaa vaaliohjelmaansa.

Vihreiden ja perussuomalaisten perusideologia ei suoraan istu hyvinvointialueiden kysymyksiin, ja näiden puolueiden tulos olikin heikko vuoden 2022 vaaleissa. *jatkuu >*

Heikki Paloheimo

Merja Ojala

TIUKKA KULUKURI ON MUODOSTUNUT SUORASTAAN PAKKOPAIKSI, JOLLOIN VOIDAAN KYSYÄ, MITÄ ITSEHALLINTO ENÄÄ ON.

jatkuu >

Itsehallintoa pakkopaidassa, löytyykö päättäjiä ehdolle?

Kun puheeksi tulee alueiden itsehallinto, Paloheimo kuvaa sitä kovin rajalliseksi. Yleistä toimivaltaa eikä verotusoikeutta ole. Tiukka kulukuri on muodostunut suorastaan pakkopaidaksi, jolloin voidaan kysyä, mitä itsehallinto enää on.

Paloheimo määrittelee itsehallinnon konkreettisiksi mahdollisuuksiksi tehdä päätöksiä siitä, miten sijoittaa palveluita hyvinvointialueelle sekä valinnoiksi, mitkä palvelut tuotetaan itse ja miten tehdään yhteistyötä yritysten kanssa.

Alueita muodostettaessa odotettiin, että ne kehittävät palvelujen toteuttamiseen erilaisia ratkaisuja, joita voidaan jakaa hyvinä käytäntöinä. Vahva mielikuva pelkän niukkuuden jakamisesta ei kuitenkaan ole omiaan vetämään ehdokkaita vaaleihin eikä äänestäjiä urnille.

– Joissakin puolueissa voi olla vaikeampaa löytää ehdokkaita kuin vuoden 2022 vaaleissa. Syksyn mitaan viestimien kautta on vahvistunut kuva siitä, että päättäjät joutuvat jakamaan niukkuutta, mikä voi vähentää poliitikkojen halua asettua ehdolle.

Naapurissa äänestysprosentti on korkea

Ensimmäisten aluevaalien äänestys-

prosentti jäi alle 50 prosentin. Paloheimo toteaa, että se voi laskea alemmaksikin, koska kulukuri vahvistaa myös äänestäjien mielikuvaa perin rajallisesta itsehallinnosta. Kuntavaalien samanaikaisuus kuitenkin vaikeuttaa ennakkointia.

– Jos kuntavaalien aktiivisuus pysyy yli 50 prosentissa, se saattaa nostaa myös aluevaalien äänestysprosenttia. Näinhän kävi eurovaaleissa 1996, kun ne järjestettiin samaan aikaan kuntavaalien kanssa.

Tosin kuntavaalienkin asetelma muuttuu. Puolueuskolliset äänestäjät pysyvät, mutta asiat, kuten terveyspalvelut, edellä äänestäville tärkeämiksi muodostuvat aluevaalit.

Paloheimo ottaa vertailumaaksi Ruotsin, missä kolmet vaalit järjestetään samanaikaisesti, ja äänestysprosentti on korkea.

– Suomen tilanne on aivan erilainen. Ruotsissa on käytössä puolueiden pitkät listat ja riittää, että äänestäjä valitsee puolueen. Suomessa on valittava yksittäinen ehdokas satojen joukosta. Monilla puolueuskollisuus ohjaa valintaa, mutta meillä informaationhankinta teettää äänestäjällä huomattavasti enemmän töitä valistuneeseen ratkaisuun pääsemiseksi, Paloheimo erittelee.

Vaalien samanaikaisuus kaksinkertaistaa tietysti myös tiedonhankinnan työ määrän.

jatkuu >

MAHDOLLISUUS LUOTTAMUS- HENKILÖIDEN KOLMOIS- MANDAATTIIN TULISI YKSI- SELITTEISESTI KIELTÄÄ.

jatkuu >

– Asetelma on omiaan laskemaan äänestysaktiivisuutta ryhmissä, joissa politiikka ei kiinnosta. Jos tuntuu liian vaivalloiselta selvittää, mihin tässä pitäisi ottaa kantaa, äänestäminen todennäköisimmin jää, Paloheimo ennakoii.

Kolmoismandaatti historiaan?

Eduskuntavaaleissa kansanedustajiksi valittiin 177 kunnanvaltuu-

tettua. Suomessa on pitkä perinne kansanedustajien istumisesta myös kunnanvaltuustoissa, nyttemmin myös alueiden edustajistossa. Paloheimon mukaan mahdollisuus luottamushenkilöiden kolmoismandaattiin tulisi yksiselitteisesti kieltää.

Hän perustelee kantaansa muiden Pohjoismaiden järjestelmillä, jotka eivät ohjaa luottamustoimiin useammalla tasolla.

Aluehallituksen puheenjohtaja Tapani Tölli katsoo Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialuetta syyslomien alkaessa ja toteaa, että ensimmäisellä valtuustokaudella on onnistuttu olosuhteisiin nähden hyvin.

– Tämän vuoden aikana minulle on muodostunut käsitys, että se pitäisi kieltää. Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä on huikea ero; missään muualla ei ole tällaista ryntäystä vaaleihin. Muualla pitkät listat eivät motivoi asettamaan samaa ehdokasta joka vaaliin, meillä kansanedustajat ovat ääniharavia kaikissa vaaleissa. Se on myös tapa pitää kiinni kansanedustajan vakiintuneesta äänestäjä-

kunnasta. Siitä syntyy suomalainen järjestelmä, Paloheimo erittelee.

Euroopassa pieni osa maista on säätänyt kiellon usean tason mandaa-teille.

– Meillä ei olla muuttamassa järjestelmää pitkiin listoihin, ja siksi kiello pitäisi meille säätää.

Paloheimon mukaan on selvää, ettei yhdelle henkilölle tulisi kasata liikaa tehtäviä. Lisäksi valtion bud-

jetin säätämisestä ja sen jakamisesta alueilla syntyy eturistiriita. Laajempaa keskustelua kolmoismaandaitin ongelmasta Paloheimo odottaa seuraavalla eduskuntavaalikaudella. – En usko, että se nousee hallitusohjelmaan, mutta pidän mahdollisena, että ensi vaalikaudella tästä keskustellaan, Paloheimo päättää. •

Tapani Tölli:

ALUEILLE TARVITAAN PÄÄTÖSVALTAA JA TUKEA

Valmistelutyö oli meillä pitkälä, kun laki hyvinvointialueista hyväksyttiin. Vaalien jälkeen oltiin valmiita toimimaan.

Talouden tasapainottamisessa Pohde on onnistunut **Tapani Töllin** mukaan myös kohtuullisesti, noin 90 miljoonan säästöillä. Alussa tehtävien täyttö tehtiin vakanssipohjaisesti, ja kaksissa yt-neuvotteluissa henkilöstö väheni 175:llä johto-, päällikkö-, ja asiantuntijatehtävistä.

– Integraation toteutus on haasteellista. Keskeinen asia on johtaminen, erityisesti sen toimiminen lähiesimiestasolla. Siinä on paljon tekemistä, Tölli toteaa.

Päätösvalta sinne, missä asiantuntemuskin on

Kaksi suurta ajuria ovat Töllin mukaan olleet rahoitus ja henkilöstöpula. Niiden puristuksessa voidaan puhua onnistumisesta, mutta kipua se on tuottanut. Jatkossa samat reunaehdot pysyvät, ja Tölli kuuluttaakin alueille enemmän päätösvaltaa.

– Ymmärrän, että keskussairaalatason päätöksiä tehdään ministeriötasolla, mutta muun palvelurakenteen osalta pitäisi luottaa alueisiin. Lainanotto on säädeltyä, mutta tääl-

lä tiedetään, missä perusterveydenhuollon vastaanoton ja päivystyksen tulee olla.

Itsehallinto muodostuukin Töllin mielestä luottamuksesta.

– Suurin osa johtajista mieltää, että hyvinvointialue ei ole valtion aluehallinnon päällikkövirasto vaan valta on luottamuselimillä. Se edellyttää luottamusta elinten välillä. Ylhäältä tulevaa mikromanageerausta ei tarvita, sillä asiantuntemus on omalla alueella.

Ministeriöltä Tölli kaipaa ennen kaikkea normien purkua, ei ainoastaan henkilömitoituksissa vaan myös ammattilaisten pätevyysvaatimuksissa.

Tavoitteena asiat yhteisiksi

Tölli ei ennakoivaa vaalikeväästä repivää vaan uskoo, että asioista pystytään rakentavasti keskustelemaan. Ensimmäisissä vaaleissa pidettiin silmällä, valitaanko omasta kunnasta valtuutettu. Pohteella on kauden edetessä alettu hahmottaa, että enää ei olla paikkakunnan edustajia kuten kuntayhtymissä, vaan todella alueen valtuutettuja.

Valtuustossa on tehty Töllin mukaan vaikeista asioista päätöksiä kohtuullisen yksituumaisesti, eivätkä puolueiden välit ole kärjistyneet.

Kolmoismaandaattia Tölli ei lähtisi kieltämään.

– Valtuutetun pitää tuntea vastuu: Pystytkö hoitamaan kolmea keskeistä tehtävää hyvin, varsinkin jos olet vastuuasemassa? En siis lähtisi kieltämään, vaan painotan harkintaa, Tölli linjaa.

Hän ennakoivaa, että vaalien keskusteluun nousevat konkreettiset asiakysymykset; palveluverkko keskusteluttaa aina, samoin se, pääseekö lääkäriin ja missä palvelut ovat.

– On tärkeää, että saamme tiedotettua oikean tilannekuvan ihmisille, mikä on mahdollista ja mikä ei.

Tässä Tölli vastuuttaa myös mediaa. Kohujen ja epäonnistumisten sijaan myönteisiäkin asioita voisi julkaista.

Laajaa asukkaiden osallistamista Tölli pitää tärkeänä, äänestämisen lisäksi.

– Itsehallinnossa asukas on ydin. Alueillakaan ihminen ei ole objekti vaan subjekti. Tarvitaan erilaisia osallistumisen tilaisuuksia ja kanavia. Vanhus- ja vammaisneuvostoilla on oma roolinsa, mutta aloitteisin ei tarvita liian raskasta koneistoa. Osallistuminen ja se, että asiat koetaan yhteisiksi – se on tärkeä asia. •

Kirsi Varhila:**ASiantuntemus ison organisaation johtamisesta oleellista poliittiselle päättäjälle**

Via Ramsten

Satakunnassa, hyvinvointialueen johtaja Kirsi Varhilan toimistolla, pitää kiirettä. Vaalien vaikutus näkyy jo, ja Varhila arvioi, että poliittisesti merkittäviä päätöksiä ei tulla tekemään enää keväällä 2025.

Satakunnassa on ensimmäisellä valtuustokaudella onnistuttu palvelujen turvallisessa siirrossa, yhdenvertaisuuden lisäämisessä ja yhtenäisten linjausten, ohjeistusten ja päätösprosessin laadinnassa.

Kirsi Varhila huomauttaa, että suurin osa pääsee perustason vastaanotolle seitsemässä vuorokaudessa ja 90 prosenttia 14 vuorokaudessa. Se on iso asia.

Alueen itsehallinto on kuitenkin Varhilan mukaan melko vähäistä, koska järjestäminen ja resurssit eivät

ole samassa organisaatiossa.

– Tiukan talouden vallitessa ja julkisen talouden säästötalkoissa demokraattiselle päätöksenteolle jää ennististä vähemmän tilaa, Varhila toteaa.

Ei kolmoismandaatin kieltoa vaan vastuuta

Varhila arvelee, että palveluverkko keskusteluttaa edelleen kevään vaaleissa, monen operatiivisen seikan ohella. Aluedemokratiaa vahvistaisikin se, että poliittisilla päättäjillä olisi ymmärrystä ison organisaation

strategisesta johtamisesta ja roolitaan siinä.

Mitä tulee kolmoismandaatteihin, Varhila toteaa, että ehdokkaan kannalta on etu, jos ei ole kaikilla tasoilla edustamassa vaan ehtii perehtyä asioihin.

– Toisaalta laaja osallistuminen lisää myös ehdokkaan tietämystä eri asioista ja mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Jääviyskysymykset ovat hankalia, mutta kuitenkin melko vähäisiä alueen päätöksenteossa, joten sitä en näkisi esteenä, Varhila pohtii. •

Borgin pointit

Tällä palstalla KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi yhteiskuntaa ja pohtii kuntia palvelevaa tutkimusta.

ALLE 15-VUOTIAIDEN MÄÄRÄ VÄHENEÄ. MITEN KUNNAT REAGOIVAT?

Tilastokeskuksen viime syyskuun trendilaskelma syntyvyydestä oli karua luettavaa. Vaikka myöhemmin julkistettu, maahanmuuttoennusteella höystetty väestöennuste loi toivoa tuleviin väestömuutoksiin työikäisten osalta, huoli syntyvyyden ja väestön ikärakenteen kielteisistä muutoksista ei väisty.

Väestömuutosten riittävän tarkka ennakointi on kunnille äärettömän tärkeää. Aleneva syntyvyys ja sen alueellinen kohdentuminen muuttavat osaltaan kuntiemme väestön ikärakennetta.

Kuluvalla vuosikymmenellä maassamme on syntynyt vuosittain alle 50 000 lasta. Se on alle puolet syntyvyyden taannoisista huippuvuosista, ja matala taso näyttää pysyvältä ilmiöltä.

Kuntapalveluiden kannalta erityisen olennaista on alle 15-vuotiaiden määrän kehitys. Nykyisin 0–14-vuotiaita on Suomessa noin 830 000. Tilastokeskus ennustaa määrän vähenevän 200 000:lla vuoteen 2060 mennessä. Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun piiriin kuuluvien ikäluokkien koko vähenisi siis noin 35 vuodessa lähes neljänneksellä!

Arvioitu muutos koskee kuntia epätasaisesti, eikä kohdentumisen ennakointi tietenkään ole helppoa. Joka tapauksessa on selvää, että pienevät ikäluokat merkitsevät koulujen ja päiväkotien lakkauttamisia sekä perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilöstön merkittävää vähenemistä.

Kaikissa kunnissa koulu- ja päiväkotiverkon muutokset kirpaisevat. Joidenkin perheiden ja lasten arki hankaloituu enemmän kuin toisten. Toimivan palveluverkon ylläpito on kunnille yksi keskeinen veto- ja pitovoimaksymys. Kunnassa asuville ja kuntaan muuttota harkitseville nuorille ja keski-ikäisille koulu- ja päivähoitopalvelujen riittävällä saatavuudella on paljon merkitystä. Kunnan lapsimyönteisyydellä on väliä.

Kunnallisalan kehittämissäätöön viimeisimmässä kuntailmapuntarikyselyssä yhtenä pääteemana olivat kansalaisten mielipiteet syntyvyydestä ja sen seurauksista. Kaksiosainen pääkysymys koski mielipiteitä siitä, kuinka vakava ongelma alhainen syntyvyys on yhtäältä Suomelle ja toisaalta omalle asuinseudulle.

Koko Suomea koskevassa kysymyksessä 72 prosenttia vastaajista piti alhaista syntyvyyttä melko tai erittäin vakavana ongelmana.

Tulos oli hyvin erilainen, kun vastaajilta tiedusteltiin, millainen ongelma alhainen syntyvyys on omalla asuinseudulla. Tällöin ongelmaa piti vakavana vain kaksi viidestä vastaajasta (40%). Mielipiteet vaihtelivat kuitenkin voimakkaasti sen mukaan, millaisella asuinseudulla vastaaja asuu. Pääkaupunkiseudulla asia ei huolettanut, mutta maaseutumaisella alueella asuvista lähes kaksi kolmesta (62%) piti alhaista syntyvyyttä vakavana ongelmana asuinseudullaan.

Kunta voi omilla toimillaan vaikuttaa alueellisesti tekijöihin, jotka edistävät syntyvyyttä. Iso osa asiaan vaikuttavista lukuisista tekijöistä on kuitenkin kunnallisten toimien ulottumattomissa.

KAKSin kyselyssä kansalaisten mielestä tehokkaimpia keinoja syntyvyyden laskun pysäyttämiseksi olivat nuorten ja perheellistyneiden kotitalouksille kohdenneet taloudelliset tuet sekä erilaiset koulutus- ja työllisyystoimet nuorten elinolojen kohentamiseksi. Luottamus tulevaan on ratkaisevaa. Silloin uskalletaan sitoutua ja perheellistyä.

Väestömuutoksia on helppo povata yhdeksi ensi kevään kunta- ja aluevaalien kärkiteemaksi. •

teksti | Kirsi Riipinen kuvat | Merja Ojala

KUNTALAISTEN VAIKUTUSMAHDOLLISUUKSIIN KAIVATAAN SELKEYTTÄ

Tutkijat huomasivat vanhusneuvostojen uutta roolia tutkiessaan, että kuntalaisille on epäselvää, miten ja missä vaiheessa he voivat vaikuttaa päätöksentekoon.

Keskustelu sote-palvelujen kohdalta on käynyt kuumana hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä, mutta vähälle huomiolle ovat jääneet pohdinnat siitä, miten muutos vaikuttaa kunnalliseen demokratiaan.

Johanna Sinkkonen, Anni Jääntti, Kaisa Kurkela ja Akseli Tiensuu ovat selvittäneet kunnallisen demokratian murrosta uudessa tilanteessa, kun myös vanhusneuvostojen toiminta on muuttunut.

Neuvostojen roolissa korostuivat aiemmin erityisesti sote-asiat. Miten rooli muuttuu, kun sosiaali- ja terveyspalvelut ovat siirtyneet pois kunnilta?

– Pidimme tutkimuksen alussa yhtenä riskinä, että kuntien vanhusneuvostojen toiminta voisi heikentyä, Johanna Sinkkonen kertoo.

Sinkkonen toimii päivätyössään

Helsingin kaupungin osallisuuspäällikkönä sekä tekee väitöskirjatutkimusta kansalaisosallistumisen toimintakulttuurista ja johtamisesta. Ennen nykyistä tehtäväänsä hän on toiminut yli 20 vuotta erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon johdotehtävissä kunnissa ja kolmannella sektorilla.

Vanhusneuvostot ovat lakisääteisiä vaikuttajia sekä kunnissa että hyvinvointialueilla.

– Niillä on oikeutus ja velvollisuuskin olla osana päätöksentekoprosessia ja nostaa esiin ikääntyneiden näkökulmaa, sanoo Sinkkonen.

Käytännössä vanhusneuvostojen rooli tarkoittaa tilanteesta ja paikakunnasta riippuen muun muassa esitysten tekemistä, aloitteita, kannanottoja ja lausuntoja.

Kuntien vanhusneuvostoon valitaan yleensä järjestöissä toimivia

jatkuen >

KANSALAISTEN MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSIIN OIKEAAN AIKAAN KOSKETTAÄ DEMOKRATIAA LAAJEMMINKIN.

jatkuu >

ikäihmisiä. Hyvinvointialueilla on omat vanhusneuvostonsa, joiden jäsenet puolestaan tulevat lain mukaan kuntien neuvostoista.

Sinkkonen sanoo, että tässä käytännössä on hyvät ja huonot puolensa.

– Hyviin puoliin kuuluu, että samojen jäsenten ansiosta tieto kulkee hyvin paikallistasolta aluetasolle ja päinvastoin. Haasteena taas on, että edustuksellisuus kaventuu, kun samoilla ihmisillä on kaksi roolia.

Mukaan jo valmisteluvaiheessa

Kuntien vanhusneuvostot ovat joutuneet pohtimaan, millaisiin kysymyksiin ne muuttuneessa kunnassa voivat vaikuttaa ja mitkä kysymykset koskettavat ikäihmisiä.

– Vanhusneuvostoa koskettavat asiat koskettavat usein myös muita väestöryhmiä. Esimerkiksi esteettömyys on tärkeää heidän lisäksi vammaisille ihmisille ja rattaiden kanssa liikkuville lapsiperheille.

Jos kuntien vanhusneuvostot eivät löydä uutta rooliaan ja käsiteltäviä asioita, vaikuttamismahdollisuudet ja sen myötä kiinnostus toimintaa kohtaan heikkenevät. Aktiivisten jäsenten saaminen mukaan toimintaan voi vaikeutua.

Motivaatio olla mukana vaikut-

tamassa kunnalliseen päätöksentekoon heikkenee myös silloin, jos koetaan, ettei tulla kuulluiksi, tai ettei toiminnalla ole mitään vaikutusta.

Sinkkosen ja kumppaneiden tutkimuksessa nousee selkeästi esiin epäselvyys siitä, missä kohtaa päätöksentekoprosessia vanhusneuvostoja kuullaan. Vaikuttamisen mahdollisuuksien epäselvyys herättikin tutkimushaastattelussa eniten tyytymättömyyttä.

– Tilanteet kunnissa vaihtelevat paljon. Missä vaiheessa ja miten neuvostoa kuullaan, on pitkälti kiinni asioiden valmistelijasta ja kunnan käytänteistä. Joskus neuvoston jäsenten mielestä kuuleminen tuntuu lähinnä muodolliselta, kun asiat on käytännössä valmisteltu valmiiksi tai päätetty.

Tutkimuksen mukaan kytkeytyminen päätösprosessiin pitäisi tulla jo valmisteluvaiheessa. Vanhusneuvosto tulisi nähdä tuolloin neuvonantajaksi, jonka mielipiteillä on ohjausvaltaa ja ohjausvaikutusta.

Kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa päätöksiin oikeaan aikaan koskettaa demokratiaa laajemminkin.

– Keinoja vaikuttaa asioihin ja päätöksentekoon on käytössä paljon

jatkuu >

Vanhusneuvostot

■ Vanhusneuvostot ovat olleet kunnissa lakisääteisiä vuodesta 2012 saakka.

■ Kunnan vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnille, terveydelle, osallisuudelle, elinympäristölle, asumiselle, liikkumiselle tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumiselle.

■ Jokaisessa kunnassa tulee olla vanhusneuvosto, mutta kunnat voivat päättää itse vanhusneuvostojen ja muiden vaikuttamistoi- mielinten kokoonpanosta, valinnasta sekä toimintatavoista.

ON KESKEISTÄ TUNNISTAA, MIHIN KANSALAISTEN OSALLISTUMINEN KOHDENNETAAN.

jatkuu >

sekä kunnissa että hyvinvointialueilla. Asia, joka edelleen vaatii huomiota, on osallistumisen oikea-aikaisuus ja vaikuttavuus.

Asukkaiden on myös saatava tietoa siitä, kuinka palaute on otettu huomioon ja onko sillä ollut vaikutusta.

Halutaanko asukkaat mukaan?

Kansalaisten osallistuminen hidastaa päätöksentekoprosesseja. Sinkkonen sanookin, että on keskeistä tunnistaa, mihin osallistuminen kohdennetaan sekä milloin se on oikea-aikaista ja vaikuttavaa.

– Jos esimerkiksi vanhusneuvostojen roolia ei määritetä selkeämmin osaksi päätöksentekoprosessia, vaikuttamisesta tulee pistemäistä ja satumanvaraista.

Hän toivoo, että kunnat selkeyttäisivät päätöksentekoprosesseissaan, miten asukkaita voidaan ottaa mukaan jo valmisteluvaiheessa ja millä tavalla eri vaikuttamismahdollisuudet kytkeytyvät prosesseihin. Kunnissa tulee lisäksi tunnistaa, mihin kaikkiin tahoihin päätöksentekoprosessiin tulossa olevat asiat vaikuttavat, ja keitä olisi hyvä kuulla.

– Ennen kaikkea organisaatiossa tulisi vallita halu ja jopa edellytys ottaa ihmisiä mukaan päätöksentekoon.

Demokratiaa varten useita kanavia

Sinkkonen on kuullut pohdintaa

siitä, syövätkö vanhusneuvostojen kaltaiset vaikuttajat tai muut demokratian kanavat osallistuvine budjetiteineen valtaa esimerkiksi luottamushenkilöiltä. Hänen mukaansa vastaus on ei.

– Erilaisia osallistumisen ja vaikuttamisen kanavia tarvitaan, sillä mikään yksittäinen kanava tai muoto ei pysty vastaamaan kaikkiin demokratian ja osallistumisen tavoitteisiin. Eri tavat muodostavat yhdessä demokratian ja vaikuttamisen kehikon.

Jo ennen sote-uudistusta kunnissa keskusteltiin siitä, kuinka hyvin vanhusneuvostot edustavat paikallisten ikäihmisten joukkoa. Vanhusneuvostoihin hakeutuvat ovat yleensä hyvässä kunnossa ja usein vastikään eläköityneitä. Tuntevatko he esimerkiksi hoivakotien tai yksinäisten syrjäytymisvaarassa olevien vanhusten arkea?

Tutkimuksessa korostui, että vanhusneuvostoissa tämä keskustelu tunnustetaan.

Edunvalvoja ja kumppani

Tutkijoiden mukaan vanhusneuvostojen roolin kehittyminen heijastelee yleisemminkin muuttuvaa demokratiaa kunnissa: edunvalvonta laajenee kunnista hyvinvointialueille, paikallisuus vahvistuu ja yhteisöllisyyden sekä osallistumisen merkitys kasvavat.

Muutoksen tuomia uusia mahdollisuuksia oltiin tutkimushaastattelujen aikaan vasta löytämässä ja tunnistamassa. Myös yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa haluttiin lisätä.

Muutoksessa on paljon toiveikkuutta, kun tavoitteena on rakentaa lähellä olevaa hyvää arkea. •

➔ *KAKS rahoitti tutkimusta*

Tutkimuksessa Kuntien demokraatiarooli muutoksessa Vanhusneuvostojen muuttuva rooli kuntien demokraatiamuutoksen heijastamana tutkimusaineistona olivat Tampereen, Pirkkalan ja Virtojen kaupunkien sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen viranhaltijoiden ja vanhusneuvostojen haastattelut.

Lehtikuva

ENNEN KAIKKEA ORGANISAATIOSSA TULISI VALLITA HALU JA JOPA EDELLYTYS OTTAA IHMISIÄ MUKAAN PÄÄTÖKSENTEKOON.

teksti | Marjatta Sihvonen kuvat | Merja Ojala

LAUTAKUNNAT PYSYVÄT MUTTA VÄHENEVÄT

- JA MUITA KUNTADEMOKRATIAN MUUTOKSIA TUTKIJAN KATSEEN ALLA

Kunnat luottavat yhä perinteisiin lautakuntiin, hyvinvointialueilla tiukoista silloista on pyritty eroon. Luottamus- henkilöiden paikat ovat kuitenkin kunnissa vähentyneet rajusti, ja se huolettaa kuntatutkija Santeri Lajusta.

Lautakuntien paikkamäärät ovat vähentyneet kunnissa yli kahdeksallatoista prosentilla vuoteen 2017 verrattuna. Jos määriä verrataan vuoteen 1993, voidaan puhua jopa romahduksesta, sillä paikkoja on nyt noin 70 prosenttia vähemmän. Tänä vuonna Manner-Suomen lautakunnissa on 7787 luottamushenkilöpaikkaa.

Luvut käyvät ilmi väitöskirjatutkija **Santeri Lajusen** Kuntaliitolle laatimasta selvityksestä, joka julkaistaan loppuvuodesta. Lain edellyttämät tarkastus- ja vaalilautakunnat eivät kuulu laskelmaan, vaan selvitys keskittyy harkinnanvaraisiin toimielimiin.

Lajunen toteaa, että muutos juontuu 1990-luvun vapaakuntakokeiluun ja lainsäädäntöön, joka mahdollistaa vaihtoehtoja perinteiselle lautakuntamallille.

- Vaihtoehtoiset toimielinmallit, valiokuntamalli tai valtuusto-kunnanhallitusmalli, eivät ole kuitenkaan merkittävästi yleistyneet vaan

lautakuntamalli on pysynyt. Muutos on tapahtunut perinteisen mallin sisällä eli toimielinrakenne on tiivistynyt, Lajunen luonnehtii.

Myös valtuustopaikkojen määrä on vähentynyt 140 jäsenellä vuoteen 2017 verrattuna.

Tutkimuksessa piilee aukko

Väitöskirjassaan Lajunen tutkii kuntien ja hyvinvointialueiden toimielinrakenteita. Tavoitteena on jäsentää vaihtoehtoisia tapoja toimielinten organisoimiselle institutionaalisen ja rakenteellisen viitekehyksen kautta.

- Minua on kuvailtu raikkaaksi tuulahdukseksi 80-luvulta, ja rehdisti sanon, että lähestymistapani on hitusen erilainen kuin tämän päivän opetuksessa ja kollegoillani, Lajunen naurahtaa.

Kolme vuotta konsultin työssä FCG Finnish Consulting Groupilla vakuutti Lajusen siitä, että juuri rakenteellista tutkimusta tarvitaan.

jatkuu >

jatkuu >

– FCG:n työni kautta nousee käytännön tiedon intressi. Olen päässyt työskentelemään niin kuntien kuin hyvinvointialueiden organisoimiseen liittyvissä kysymyksissä. Kun pohditaan, miten voisi toimia paremmin, päädytään tarkastelemaan toimielinten organisointia, Lajunen kertoo.

Myös tutkimuskirjallisuudesta löytyi selkeä tarve rakenteiden tarkastelulle.

– Penkoessani aiempaa tutkimusta sain mennä 80- ja 90-luvuille saakka. Vapaakuntakokeilun ja kuntalainsäädännön vapauttamisen aikaan näistä asioista keskusteltiin, mutta 2000-luvulla tutkimuksessa on toimielinrakenteiden kohdalla aukko. Oma rakenneorientoituneisuuteni on yksi komponentti tähän keskusteluun.

KUN POHDITAAN, MITEN VOISI TOIMIA PAREMMIN, PÄÄDYTÄÄN TARKASTELEMAAN TOIMIELINTEN ORGANISOINTIA.

KUKA?

- Hallintotieteen maisteri ja kunta-alan konsultti **Santeri Lajunen** valmistelee väitöskirjaansa Tampereen yliopistoon Kunnallisanalan kehittämissäätiön apurahalla
- Työ koostuu kolmesta osatutkimuksesta ja väitöspäivä hämöttää vuonna 2026
- Kun väitöskirjan teko on sekä työ että harrastus, myös vapaa-aika kuluu aiheen parissa: tutkijan yöpöydältä löytyvät Lowndesin ja Robertsinkin teos *Why Institutions Matter: the New Institutionalism in Political Science* ja Katja Hoyerin *Saksan keisarikunnan historiikki*

SUURIMMALLA OSALLA ALUEISTA LAUTAKUNNAT ON ORGANISOITU UUSILLA TAVOILLA, VAIKKA LAKI HYVINVOINTIALUEISTA NOUDATTELEE PITKÄLTI KUNTALAIN TOIMIELINTEN ORGANISOINTIA.

Perinteisellä lautakuntamallilla yhä paikkansa

Lajusen selvityksen mukaan vain kahdeksassa prosentissa Manner-Suomen kunnista toimielimet on organisoitu muilla tavoin kuin perinteisillä lautakunnilla. Valiokuntamallin on valinnut 6,8 prosenttia ja valtuusto-kunnanhallitusmallin 1,7 prosenttia kunnista. Jälkimmäisessä toimielimet on karsittu minimiin.

Valiokuntamallissa kunnanhallitukseen ja lautakuntiin valitaan vain valtuutettuja ja varavaltuutettuja.

– Valiokuntamallin käyttöön otaneet ovat lähes poikkeuksetta pieniä kuntia, mikä kertoo tarpeesta tiivistää rakennetta. Tässä mallissa on sisäänrakennettu tavoite sitoa valtuusto päätöksentekoon, Lajunen sanoo.

Lisäksi Lajunen kuvaa kuntia, joissa valiokunnat ovat poikkihalinnollisia toimielimiä, niillä ei ole päätöksenteko-oikeutta vaan niiden rooli on valmisteleva ja arvioiva.

Suurin osa kunnista on siis käyttänyt vapauttaan toimielinten organisointiin maltillisesti, radikaaleja muutoksia on tehty vähän. Taustalla vaikuttaa lautakuntamallin pitkä historia, ja kunnissa on todettu, että vanhalla mallilla on yhä paikkansa.

– Vaikka lautakuntien määrä vähenee, en koe, että niitä pidetään kunnissa ongelmana – tosin ei välttämättä ratkaisunakaan, Lajunen toteaa.

Mielenkiintoisena Lajunen pitää

hyvinvointialueiden organisointia. Suurimmalla osalla alueista lautakunnat on organisoitu uusilla tavoilla, vaikka laki hyvinvointialueista noudattelee pitkälti kuntalain toimielinten organisointia.

– Vain Varsinais-Suomi ja Pohjois-Savo ovat organisoituneet perinteisellä lautakuntamallilla. Muut alueet ovat lähteneet kokeilemaan valmistelevien lautakuntien tai valiokuntien malleja, jotka eivät kunnissa ole yleistyneet.

Kuntademokratian koulutuspaikat katoavat?

Selvityksessä tuodaan esiin, että lautakuntien luottamushenkilömäärän vähentymisen taustalla on sekä rakenteiden tiivistyminen että niiden jäsenmäärän vähentäminen. Väistämättä kehitys saa pohtimaan kuntademokratiaa ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Lajunen aikookin yhdessä tulevasta osatutkimuksista valottaa näitä teemoja vaihtoehtoisissa malleissa. Hän tiivistää, että malleissa on kyse siitä, millaista johtamista halutaan; tehokasta ja tiivistä vai laajaa ja puntaroivaa. Paremmuutta ei voi mitata, vaan kyse on erilaisista tavoista organisoida demokratiaa. Toisin sanoen se, miten toimielimet on organisoitu, kertoo siitä, miten edustuksellinen demokratia halutaan järjestää.

– Lautakuntamalli on hyvin hajuutettu. Sen tarkoitus on osallistaa paitsi valtuutettuja, myös muita

kunnan asukkaita ja osallistaa heitä kunnan päätöksentekoon. Päätösvaltaisessa valiokuntamallissa tarkoitus on, että valtuutetut ovat perillä asioista, ja ääniä saaneet myös vaikuttavat päätettäviin asioihin. Valtuusto-kunnanhallitusmallissa valtaa keskitetään reaalisten toimintamahdollisuuksien varmentamiseksi, Lajunen kertaa.

Väitöskirjan tavoitteena onkin ymmärryksen lisääminen nykyisestä järjestelmästä ja erilaisten vaihtoehtojen hahmottaminen.

– Lautakuntamallia olisi pitänyt arvioida systemaattisesti jo aikaisemmin, Lajunen huomauttaa.

Lautakunnilla on virallisen roolinsa lisäksi muitakin epävirallisia, mutta tärkeitä tehtäviä. Ne ovat tulla mukaan päätöksentekoon, ja samalla ne perehdyttävät luottamushenkilöt lainsäädäntöön ja kuntatyön arkeen sekä luovat paikan poliittiselle keskustelulle omalla toimialallaan.

– Olen huolissani siitä, pienennetäänkö nyt myös polkuja tuleville luottamushenkilöille ja poliitikoille. Lautakunnan puheenjohtajuus on hyvä kurssi päätöksentekoon, mutta nyt kuntademokratian koulupaikat ikään kuin vähenevät, Lajunen toteaa.

Valmistelevan lautakunnan ei tarvitse olla kahvittelukerho

Väitöskirjan ensimmäisessä, vielä julkaisemattomassa osatutkimuksessa Lajunen analysoi hyvinvointialueiden kahta erilaista organisoitintapaa,

jatkuu >

HYVIN SUUNNITELLUSSA PÄÄTÖKSENTEKOPROSESSISSA VALMISTELEVAT LAUTAKUNNAT PYSTYVÄT VAIKUTTAMAAN AIDOSTI MYÖS TOISEN TOIMIELIMEN TEKEMIIN PÄÄTÖKSIIN.

jatkuu >

parlamentaarista ja lautakuntamallia. Niiden keskeinen ero on siinä, ovatko lautakunnat valmistelevia vai päättäviä.

Hyvinvointialueet organisoitiin nopeasti. Osa luottamushenkilöistä ja viranhaltijoista tuli kunnista, osa sairaanhoitopiireistä. Lajunen arvelee, että lautakuntamallin koettiin korostavan toimialakohtaisia siiloja, eikä sitä siksi haluttu ottaa alueiden enemmistössä käyttöön.

– Tavoite on kehittää palveluita integraatiota edistämällä. Päätösvalan kokoaminen aluehallitukselle on tapa korostaa alueen johtamista yhtenä kokonaisuutena.

Perinteisessä lautakuntamallissa päätöksenteko on selvää, mutta valmisteleivassa mallissa sitä on jouduttu pohtimaan pidempään, ja joillakin alueilla se on aiheuttanut eripuraa. Lajunen huomauttaa, että valmisteleivan lautakunnan ei tarvitse olla pelkkä kahvittelukerho. Hyvin suunnitellussa päätöksentekoprosessissa valmistelevat lautakunnat pystyvät vaikuttamaan aidosti myös toisen toimielimen tekemiin päätöksiin.

– On kuitenkin sanottava, että hyvinvointialueet ovat valmistelleet toimielimensä kohtuullisella kiireellä. Näkisin, että olisi tervettä, että toimielinrakenne arvioitaisiin ja analysoitaisiin. Onko tämä se malli, jolla halutaan edetä? Se on tärkeää demokratian kannalta, painottaa Santeri Lajunen. •

➔ *KAKS tukee tutkimustyötä:*

Millainen on tulevaisuudenkestävä hyvinvointialue?

Hyvinvointialueiden tilannetta lähestytään usein niukkuuden jakamisen näkökulmasta. Katsantokanta kannattaisi siirtää tästä hetkestä huomiseen. Miettiä, millainen on huomisen tulevaisuudenkestävä hyvinvointialue. Lääketeollisuus tuo keskusteluun kolme johtoajatusta.

1. Vaikuttavuuden tulee ohjata. Tulevaisuudenkestävää hyvinvointialuetta johdetaan parhaaseen vaikuttavuuteen pyrkiessä ohjaamalla resurssit sinne, missä ne tuottavat eniten terveyttä, innovaatioiden kehittäjiä ja palveluiden tuottajien toimiessa kumppaneina. Asukkaat saavat tarvitsemansa sote-palvelut viipymättä ja palvelut ovat lakisääteisen palvelulupauksen mukaisia.

2. Yhteistyössä on voimaa. Useimmiten yliopistoissa verkostomaisesti tehtävä perustutkimus on edellytys uuden tiedon syntymiselle, jonka pohjalta voidaan aloittaa soveltava tutkimus ja lääkekehitys. Lääkekehitys vaatii yrityksen riski-investoinnin, joka johtaa onnistuessaan uuteen hoitoon. Tämä tapahtuu terveydenhuollon kanssa yhteistyössä toteutettavien kliinisten tutkimusten kautta.

3. Uudistuminen auttaa eteenpäin. Kiinnostus uusien menetelmiä ja teknologioita kohtaan on edellytys modernille ja ajantasaiselle sote-palvelujärjestelmälle. Esimerkiksi lääkeyritykset ovat kiinnostuneita tutkimaan ja kehittämään uusia hoitoja siellä, missä niitä myös otetaan viiveettä käyttöön. Suomen terveydenhuollon pitää pysyä alan kehityksessä mukana.

Rakennetaan yhdessä hyvän kierre

Lääkkeiden ja rokotteiden tarkoituksenmukainen käyttö on tulevaisuuden kestävä palvelujärjestelmän onnistumisen edellytys. Kansalaisten yhdenvertaisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että modernit rokotteet ja muut ennaltaehkäisykeinojen lisäksi laadukas lääkehoito ovat saatavilla kaikille kansalaisille muun muassa tulotasosta tai asuinpaikasta riippumatta.

Uusien hoitojen kehittäminen Suomessa edellyttää, että hoidot on myös otettu käyttöön. Hyvinvointialueen kannalta uusi hoito voi säästää palveluresursseja. Soten vaikuttavuuden ja kestävyyslisääminen vaatii sekä uusia menetelmiä että käytössä olevien menetelmien kriittistä tarkastelua.

Uusien lääkehoitojen edellyttämät TKI-panokset voivat käynnistää hyvän kierteen: ne lisäävät TKI-työpaikkoja ja osaamista, tuottavat parempaa sote-ammattilaisten vetoa ja pitoa sekä synnyttävät enemmän terveyttä ja hyvinvointia. Lähdetäänkö yhdessä tekemään tulevaisuudenkestävää hyvinvointialuetta?

Anne-Mari Virolainen
toimitusjohtaja,
Lääketeollisuus ry

teksti | Maria Markus kuvat | Merja Ojala

HYVINVOINTIPOLITIIKAN TULKKI JA ENNUSTAJA

Tuotteliaana kirjoittajana ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolestapuhujana tunnettu professori Juho Saari ennustaa suomalaiselle hyvinvointivaltiolle jatkoa myllerryksistä huolimatta. Mutta millaista?

Professori **Juho Saaren** tuorein kirja, *Harvinainen hetki - Hyvinvointivaltio valinkauhassa*, on kirjoittajan oman määritelmän mukaan hänen oma aikalaisarvionsa **Petteri Orpon** johtaman hallituksen harjoittamasta sosiaali- ja terveyspolitiikasta sen ensimmäisen puolen-toista toimintavuoden aikana.

Tämän perusteella voisi helposti ajatella, että kyse on tiukan kriittisestä katsauksesta hallituksen leikkauspolitiikkaan. Sitä se ei kuitenkaan ole. Kritisointi kun on Saaren mukaan ”vähän halpaa puuhaa”.

– Kuka tahansa voi kritisoida, mutta kovin paljon vaikeampaa on

**– KUKA TAHANSA VOI KRITISOIDA,
MUTTA KOVIN PALJON VAIKEAMPAA
ON LÖYTÄÄ TAPOJA TEHDÄ MYÖNTEISIÄ
JA TOIMEENPANOKELPOISIA MUUTOKSIA.**

löytää tapoja tehdä myönteisiä ja toimeenpanokelpoisia muutoksia. Aina on helppoa sanoa esimerkiksi, että eriarvoisuutta on vähennettävä, mutta harvassa ovat he, jotka osaavat sanoa, miten se on tehtävä. Sama koskee julkisen talouden vakauttamista, hän toteaa.

Heti perään hän lohkaisee, että hänessä on tutkijana jonkinlaista makkarantekijän moraalialia.

– Olen aina pyrkinyt siihen, että tutkimuksella olisi yhteiskuntapoliittista relevanssia. Se tarkoittaa paitsi laadullista ja luotettavaa, myös lukijalle hyödyllistä tietoa. Minulle ei ole ollut koskaan keskeistä kritisointi tai järjestelmien mollaaminen. Olen enemmänkin yhteistoimintamies.

Tuoreimman kirjan tehtävänä ei siis ole hänen mukaansa haukkua – eikä sen puoleen myöskään ylistää – hallitusta, vaan ennen kaikkea yrittää saada aikaiseksi kuva siitä, mikä kaikki on nyt liikkeessä, ja miksi juuri nyt.

jatkunu >

JUHO SAARI

ASUU: Tampereella

SYNTYNYT: Kalajoella

IKÄ: 57

AMMATTI: Tampereen yliopiston sosiaali- ja terveyspolitiikan professori

TUNNETAAN: hyvinvointivaltion, eriarvoisuuden ja huono-osaisuuden tutkijana

PERHE: aviopuoliso Miila Halonsaari ja kolme aikuista lasta aikaisemmasta liitosta

JULKAISUJA: kuutisenkymmentä teosta, joista merkittävää julkisuutta on saanut *Yksinäisten Suomi* (2016)

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ: päällimmäisinä Charles Raginin *Analytic Induction for Social Research* ja Mark Helprinin *Oceans and the Stars: A Sea Story, A War Story, A Love Story* - mutta pino on korkea

HARRASTAA: pitkiä vaelluksia, historiantutkimusta ja kadonneiden käsineiden valokuvaamista

TÄRKEIN OMAAN AJATTELUUN VAIKUTTANUT HENKILÖ: professori Olli Kangas

INSPIRAATION LÄHDE: havaita kuinka teoriat muuttuvat käsitteiksi, käsitteet muuttujiksi ja muuttajat yhteiskunnallisten mekanismien ja jakaumien arviointien välineeksi

MOTTO: päivittäiset tavat ja valinnat kasautuvat vuosien mittaan

jatkuu >

Hänen mukaansa meneillään oleva vaalikausi tulee nimittäin jäämään suomalaisen sosiaali- ja terveystieteiden historiaan.

– Kyseessä on harvinainen hetki suomalaisen sosiaali- ja terveystieteiden yli satavuotisessa historiassa, hän painottaa.

Aikaisemmin vastaavia jaksoja on ollut 1950-luvun puolivälissä, 1970-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa.

Taloukasvun ja hyvinvointivaltion kohtalonyhteys

Poikkeukselliseksi meneillään olevan vaalikauden tekee Juho Saaren mielestä hallituksen johtavien puolueiden yksituumaisuus ja julkisen vallan toimeenpanokyky. Hän selittää, että meneillään olevassa prosessissa sosiaalisten oikeuksien vahvistaminen on muuttunut nopeasti sosiaaliturvariippuvuuksien poistamiseksi, ja palvelujen ja tulonsiirtojen laajentaminen niiden leikkaukseksi.

– Olen yrittänyt ymmärtää, miten nämä muutokset tapahtuvat ja pitää mielessä, että ne voivat olla voimassa vielä parinkymmenen vuoden päästä. Kyseessä on ollut poikkeuksellisen monimutkainen prosessi, joka on monelta osin vielä kesken.

Hän lisää, että kirjan tekemisen aikana hänelle on kasvanut suuri kunnioitus niitä virkamiehiä kohtaan, jotka ovat muuttaneet hallituksen näkemyksiä konkreettisiksi uudistuksiksi.

**SOPPAAN LIITTYY MONIA MUITAKIN
TEKIJÖITÄ, MUTTA OLENNAISTA ON SE,
ETTÄ TÄMÄ JUURISYY, HYVINVOINTIVALTION
YLIVENYTYS, KERTOO TALOUSKASVUN JA
HYVINVOINTIVALTION KOHTALONYHTEYDESTÄ.**

– Vaikka olen opiskellut tätä teemaa tutkijana yli kolme vuosikymmentä, yhä uudelleen eteen on tullut ratkaisuja, joita en ole osannut ennakoita.

Kirjassaan Saari selittää, että hyvinvointivaltiotamme riepottelevien muutosten taustalla on hyvinvointivaltion ”ylivenytetty” tila, jossa merkittävä osan menoista katetaan lainanotolla. Ylivenytyksen takana on kuitenkin enemmänkin julkisen talouden tulojen kasvun kulmakertoimen alentuminen kuin julkisten menojen kasvun yllättävä tai ennakoimaton nopeutuminen.

Taloukasvun hidastuminen 2000-luvun ensikymmenen lopussa yksinkertaisesti yllätti hänen mukaansa niin taloudellisen kuin poliittisen eliitin.

Samalla sosiaalimenot ovat vähitellen syrjäyttäneet muita julkisia menoja, ja 2020-luvun alussa julkisista menoista jo yli 60 prosenttia kohdistui sosiaalimenoihin. Saari puhuu sote-menoista sosiaalimenoina.

Eikä tilannetta ole ainakaan helpottanut väestörakenteen muutos, eli ennen kaikkea syntyvyyden lasku ja ikääntymiseen liittyvä työeläkemenojen kasvu.

Soppaan liittyy monia muitakin tekijöitä, mutta olennaista on se, että tämä juurisyy, hyvinvointivaltion ylivenytys, kertoo taloukasvun ja hyvinvointivaltion kohtalonyhteydestä.

Sosiaalimenoihin liittyvät sopimukset ja sitoumukset edellyttävät kansantalouden tasaista kasvua ja työllisyysasteen nousua sekä julkisen vallan kykyä kanavoida suurin osa julkisista tuloista sosiaalimenoihin.

Kunnat ja niiden uimahallit

Kysymykseen kuntien tilanteesta ja kohtalosta tässä monimutkaisessa keitoksessa Saari antaa varsin toivoa luovan vastauksen. Hän on sitä mieltä, että kunnilla on nyt poikkeuksellisen hieno hetki miettiä tulevaisuuttaan sekä rooliaan muun muassa

jatkuu >

JOS ENNEN MENTII KIRKKOON, NYT MENNÄN UIMAHALLIIN.

jatkuu >

elinvoimayksikköinä ja työllisyyspolitiikan edistäjinä.

– Silloin, kun hyvinvointialueuudistusta tehtiin, jotkut virkamiehet totesivat, että tästä lähtien kunta on kirjastolautakunta ja vähän päälle. Nyt kunnat ovat kuitenkin rakentuneet parhaimmillaan elinvoimaa ylläpitäviksi tahoiksi, hän toteaa ja povaa, että viisaimmat kunnat tulevat etenemään nopeaan tahtiin.

Hän kertoo seuraavansa nyt mielenkiinnolla, kuinka kuntien ja hyvinvointialueiden rajapinnat esimerkiksi asumisessa, työllisyydessä ja muissa kunnille elintärkeissä kysymyksissä, kuten asukkaiden terveyden edistämisessä, tulevat järjestymään.

Häntä kuitenkin tuntuu huolettavan etenkin pienten kuntien asema, sillä niillä ei välttämättä ole enää hyvinvointialueilla edustusta, mikä voi olla niille hyvin traumaattista. Suurimmat kaupungit ovat väistämättä suurimpia vallankäyttäjiä myös hyvinvointialueilla.

Toisaalta hän kertoo huomaneensa kuntapuolella jonkin verran ”nelirajajarrutusta”. Kunta on voinut esimerkiksi lukkiutua ajatukseen siitä, että sen elinvoima syntyy terveyskeskuksesta, vaikka terveyskeskus ei välttämättä ole se paras tapa tuottaa palveluita enää 2020-luvun lopulla, kun arkeen hiipii digitaalisuus ja etäpalvelut.

Kuntien tulevaisuudesta puhuttaessa Saari nostaa yllättäen esiin uimahallin.

– Näen sen kunnan suurena symbolisena laitoksena, sillä se tulee taivottamaan suuren osan kuntalaisista. Jos ennen menttiin kirkkoon, nyt mennään uimahalliin, hän naurahtaa.

Järjestökentällä myllertää

Kun puhutaan kunnista ja niiden roolista esimerkiksi terveyden edistämi-

sessä, nousee väistämättä esiin myös järjestöjen tekemä työ. Nyt olennaisista on Saaren mukaan se, millaiseksi sosiaali- ja terveysalan järjestöjen, hyvinvointialueiden ja kuntien keskinäinen suhde muodostuu.

– Tällä hetkellä sote-järjestöt ovat enimmäkseen kuntakohtaisia, mutta jatkossa rajapinta on suhteessa hyvinvointialueisiin. Onko järjestö muodostuva jatkossa maakuntakohtaiseksi kokonaisuudeksi? hän pohtii.

Hyvinvointialueet ovat käyttäytyneet Saaren mukaan hyvin eri tavoin, mitä tulee järjestöjen tukemiseen. Osa on leikannut tukea jyrkästi, mutta joissakin tapauksissa poliittiset päättäjät ovat lisänneet voimakkaastikin rahoitusta kolmannen sektorin eri toimijoille.

Eri puolilla Suomea on siis kehittymässä hyvin erilaisia malleja.

Yhtenä ulottuvuutena hän nostaa esiin sen, että jatkossa erilaisten liikunta- ja kulttuuritahojen avustukset, joita erilaiset yksityiset tahot antavat, ovat verovähennyskelpoisia, kun taas sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustukset eivät sitä pääsääntöisesti ole.

Ja hallituksen suunnittelemat leikkaukset sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuksiin eli niin sanottuihin STEA-avustuksiin ovat vasta tulossa.

– Tiivistäisin, että kenttä on voimakkaasti liikkeessä. Järjestöilläkin on hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, mikä on oikea suunta. Mustaa pekkää ovat saamassa käteensä ainakin ne järjestöt, jotka ovat luonteeltaan edunvalvontajärjestöjä, ja tekevät lobbaamista valtioneuvoston suuntaan. Vuoden lopulla asiasta saadaan selvityshenkilön näkemys.

Sitkeä hyvinvointivaltiomme

Mennään vihdoin siihen olennaiseen, kaikkien huulilla olevaan kysymykseen: mikä on hyvinvointival-

EI VOI OLLA NIIN, ETTÄ HELSINKILÄINEN OSA-AIKATYÖSSÄ OLEVA, VUOKRALLA ASUVA YKSINHUOLTAJA KANTAA SUURIMMAN HENKILÖKOHTAISEN VASTUUN SUOMEN JULKISEN TALOUDEN VAKAUTTAMISESTA.

tiomme tulevaisuus, onko sitä?

Juho Saaren mielestä on.

– Muutokset eivät merkitse hyvinvointivaltion loppua, vaan päinvastoin osoittavat hyvinvointivaltion sitkeyden.

Nyt kyse on hänen mukaansa välttämättömäksi osoittautuneesta tarkistuksesta, jonka jälkeen pääsemme vakaaseen vaiheeseen.

Hän on kuitenkin sitä mieltä, että hallituksen tulisi ottaa huomioon eri puolilta tulevien leikkausten vaikutukset kotitalouksiin ja rajoittaa sitä, kuinka paljon lyhyellä aikavälillä voidaan samanaikaisesti leikata.

– Ei voi olla niin, että helsinki-

läinen osa-aikatyössä oleva, vuokralla asuva yksinhuoltaja kantaa suurimman henkilökohtaisen vastuun Suomen julkisen talouden vakauttamisesta.

Vastauksesta ja äänenpainosta voi aavistaa, nyt päästään sellaisten teemojen ääreen, jotka ovat olleet sytykkeitä professori Juho Saaren uralla – niin tutkijana kuin muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehenä.

– Niin, vuodesta 1992 lähtien kaikki tekemäni työ on kiertynyt neljän teeman ympärille, hän toteaa ja nostaa luettelon ensimmäiseksi suomalaisten huono-osaisuuden.

– Historiallisesti katsottuna Suomi on suuressa määrin vaurastunut, mutta kuitenkin on ryhmiä, jotka jäävät elintasossa, elämänlaadussa ja elämäntavoissa jälkeen valtaväestöstä. Minua kiinnostaa, miksi näin on.

Muut kolme Saaren kestoteemat ovat eriarvoisuuden tutkimus, Euroopan unioni sekä suomalaisen hyvinvointivaltion historia, nykytila ja tulevaisuus.

– Hyvinvointivaltiossa minua on aina kiinnostanut, kuinka hyvinvointiyhteiskunnan instituutiot muuttuvat. Sehän on 80 miljardin euron kysymys ja Suomen suurin bisnes. •

Lue lisää
Hoivatilojen
kohteista.

TILAT PALVELUNA VUOKRAMALLILLA

Hyvinvointikeskus Finlandia syntyi Keravalle sujuvasti vuokramallilla

Keravalle vuokramallilla valmistunut Finlandia on uusi näyttö Ikifitin ja Hoivatilojen pitkästä yhteistyöstä. ”Luottamuksemme Hoivatiloihin on todella vahva”, kiittelee Ikifit Oy:n toimitusjohtaja **Leena Laranne**.

Ikifitin uusi ikäihmisten palveluasumiseen suunniteltu Finlandia valmistui Keravan Kivisillan alueelle syksyllä 2024. Hybridimallinen hyvinvointikeskus tarjoaa sekä ympäri- vuorokautista hoivaa että yhteisöllistä palveluasumista. Yhteisöllinen asuminen tarkoittaa omassa vuokratodissa asumista. Sinne asukas saa palvelua, apua ja hoivaa tarpeen mukaan.

Vuokramalli on Ikifitin valinta

Hoivatilat on kuntien, hyvinvointialueiden ja yritysten rakennuttaja- ja kiinteistöyhtiö, jonka tarjoama vuokramalli on kilpailukykyinen vaihtoehto omistamiselle. Vuokramalli on ollut Ikifit Oy:n valinta jo pitkään.

”Keskitämme hoivaliiketoimintaan, ja kiinteistönomistajat ovat sitten erikseen. Tämä on meille erittäin hyvä toimintatapa – nyt ja jatkossa”, Ikifit Oy:n toimitusjohtaja Leena Laranne sanoo.

Hoivatilat ja Ikifit ovat toisilleen jo useista kohteista tuttuja kumppaneita. Kokemukset ovat olleet erittäin positiivisia, ja mutkaton yhteistyö jatkuu luotettavan kumppanin kanssa.

”Hoivatilojen ammattitaitoisen porukan kanssa yhteistyö on turvallista. Prosessit ovat kunnossa ja

sovitut asiat toteutuvat. Erittäin mukavien yhteyshenkilöiden kanssa työskentely on sujuvaa, ja luottamuksemme Hoivatiloihin on todella vahvaa. Minulla on vain hyvää sanottavaa.”

Luomassa maaperää uusille hankkeille

Finlandian paikaksi valikoitui Kerava, kun Hoivatilat esitteli Ikifitille mahdollisia tontteja eri sijainneista. Kivisillan alueessa nähtiin potentiaalia. Keravaa puolsi sekin, että Hoivatiloilla oli keskustelu käynnissä kaupunginjohtajan kanssa, ja ajatus Ikifitin hankkeesta oli saanut positiivisen vastaanoton.

Tämänkin onnistumisen taustalla on Hoivatilojen hanke- ja projektiammattilaisten aktiivinen yhteydenpito kuntiin, kaupunkeihin ja hyvinvointialueisiin.

”Luomme maaperää hankkeille ja etsimme projekteja ja kohteita, vaikka asiakasta ei olisi vielä tiedossa. Kun hyvä projekti löytyy, sovitamme sen asiakastarpeisiin tai päinvastoin: voimme myös etsiä projekteja asiakkaan tarpeeseen”, sanoo Finlandia-hankkeesta Hoivatilojen tiimissä vastannut hankekehityspäällikkö **Kati Soini**.

”Asiakkaan kuunteleminen on Hoivatiloille erityisen tärkeää. He tekevät ratkaisuja asiakkaan toiveet huomioiden, ja meidän osaamisemme arvostetaan”, Ikifit Oy:n toimitusjohtaja Leena Laranne sanoo.

HOIVAKOTI VUOKRAMALLILLA

Helppo hankkia, hyvä toimia

Me rakennutamme, omistamme ja vuokraamme tiloja, joissa on hyvä olla kaikissa elämän tilanteissa. Olemme toteuttaneet vuokramallilla yli 300 kiinteistöä: kouluja, päiväkotia, hoivan yksiköitä ja palvelukortteleita. Kysy lisää!

VUOKRAMALLIN EDUT:

- + talouden ennakoitavuus ja kiinteistörisin ulkoistaminen
- + tuorein tieto ja käytännöt suoraan markkinoilta
- + kattavat kiinteistöpalvelut samassa sopimuksessa
- + resurssien vapautuminen omaan toimintaan
- + tilat palveluna jopa 30 vuoden sopimuksella

JUSSI VIKMAN, ASIAKKUUSJOHTAJA,
050 490 7575, jussi.vikman@hoivatilat.fi

PETRI KAUPPINEN, PALVELUPÄÄLLIKKÖ,
0400 847 817, petri.kauppinen@hoivatilat.fi

HOIVATILAT.FI

Hoivatilat
OSA AEDIFICA-KONSERNIA

Markku Mölläri

VM:n neuvotteleva virkamies

Mitä enemmän muuttuu, sitä enemmän asia on sama

Käsitteet ovat hankalia, toisista emme pääse yksimielisyyteen, toiset unohtamme kokonaan. Näihin jälkimmäisiin kuuluu yhteistahto. Se on Rousseauin – valistusfilosofin – kehittämä hieman mystinen ilmiö, jossa erilaisista ihmisistä koottu joukko saavuttaa yhteisen tahtotilan, joka ohjaa kansakuntaamme onneen.

Nykyistä some-painotteista keskustelua ja myös demokraattista keskustelua leimaa pitkälti juuri yhteistahdon ja hyten poissaolo. Se on kuitenkin pintapuolinen havainto. Kaikesta vastakkainasettelusta huolimatta ihmiset ovat ihon alla hyvin samanlaisia. Demokratian tehtävä on saattaa nämä ihmiset yhteen ja osoittaa, että kaikista eroistaan huolimatta ihmisissä on yhdistäviä tekijöitä – olivat he nuoria, vammaisia, vanhuksia, väliinpuotoajia, silmäätekeviä, yrittäjiä tai syrjäytyneitä.

Huhtikuussa 2025 pidetään demokratian kansanjuhla, josta pitäisi tulla liikkuva, jatkuva triumfi. Kyse on tietenkin yhdistetyistä kunta- ja aluevaaleista. Valittavat valtuustot kantavat vastuuta elintärkeistä hyvinvointipalveluista kunnallisesta infrasta kouluihin, sairaaloihin ja terveyskeskuksiin, palo- ja kulttuuritoimea unohtamatta. Töihin on löydettävä myös tekijät.

Vaaleissa on kyse myös kahdesta kulttuurista, joiden pitää omalla tavallaan sovittaa talouden niukkuutta demokratiaan. Vanha ja vakiintunut kuntademokratia joutuu uudistumaan, kun nopeasti ikääntyvät kunnat ja kaupungit ovat nykyisin tehtäviltään varsin nuorisopainotteisia. Hyvinvointialueilla on lyhyempi demokraattinen perinne, joka antaa tilaisuuden etsiä myös uutta tietä, hyödyntämällä ongelmien ratkaisussa vaikka räätälöityjä kansalaispaneelleja. Onko vastaus niinkin helppo kuin yhteinen keskustelu ja siitä seuraava ymmärrys ja luottamuksen väistämätön kasvu? Rousseau kiittäisi.

Talouden kurimus on kurittanut katajaista kansaa ja maahan muuttaneita. Myös vakiintuneet osallisuuden toimijat ovat muutoksen ja uudistumisen äärellä. Puhun kansalaisjärjestöistä, joiden autonomia ja rahoitus ovat koetuksella. Painetta lisää myös sukupolvikysymys – kuntien ja hyvinvointialueiden tavoin, myös järjestöjen toiminta on uuden edessä – nuoret on pakko saada toimintaan mukaan, muuten toiminta käy kohti auringonlaskua. Järjestöjen panos yhteiskunnan ongelmien ratkaisussa on tärkeä, mutta tarvitsee kirkastamista.

Osallisuus, demokratia, digitaalisuus, tekoäly – kaikki komeita sanoja, joiden sisältö jää epämääräiseksi, jos niiden sisällä ei toimi kattavasti erilaisten ihmisten joukko. Suomalainen osallisuuden lainsäädäntö on mahdollistavaa, tarvitsee vain tehdä. Peräänkuulutan kansalaisilta ja asukkailta yhteistahtoa, vastuuta – varautukaa menemään uurnille, mutta älkää jättäkö sitä siihen. Sinua tarvitaan.

VAIKUTTAMINEN KIINNOSTAA SOSIAALITYÖNTEKIJÖITÄ

Kokemus mahdollisuudesta toteuttaa yhteiskunnallista vaikuttamista kuitenkin heikkenee uran mittaan.

Sosiaalityöntekijät haluaisivat vaikuttaa yhteiskuntaan ja tämä eetos on suuri alalle hakeutumisen syy. Kuitenkin kokemus mahdollisuudesta toteuttaa yhteiskunnallista vaikuttamista sosiaalityöntekijän työssä heikkenee työkokemuksen kertyessä. **Sanni Salosen** väitös tarkastelee sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä vaikuttamisesta ja ehdottaa myös, miten sosiaalityöntekijät saataisiin pysymään alalla paremmin.

– Sosiaalityö on työvoimapula-ala ja vaihtuvuus ammatissa on suurta.

Eräs syy tähän voi piillä ristiriidassa, jota sosiaalityöntekijät kokevat: he hakeutuvat alalle osittain siksi, että yhteiskunnallisiin epäkohtiin vaikuttaminen kiinnostaa, mutta arjen työ osoittaa vaikuttamisen hyvin haastavaksi.

Sosiaalityön opettaja, sosiaalityöntekijä Sanni Salonen innostui tutkimuksesta Turun yliopistossa opettaessaan. Lastensuojelussa aikanaan työskennellyttä Salosta kiinnostaa rakenteellinen sosiaalityö ja se, miksi niin moni sosiaalityöntekijä kokee, että asiakastyötä tekevät ihmiset

ja rakenteisiin pureutujat ovat eri ihmisiä.

Jo sosiaalihuoltolakiin on kirjattu, että rakenteellinen sosiaalityö on osa työtä.

Sosiaalihuoltolain seitsemäs pykälä linjaa, että rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Tämä tarkoittaa paitsi tiedon tuottamista asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä myös tavoitteellisia toimia ja toimenpideehtoja rakenteellisten ongelmien ehkäisemiseksi. Lain mukaan sosiaalihuollon asiantuntemus tulisi myös tuoda osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua.

Sanni Salosen mukaan lain jalot tavoitteet eivät useinkaan toteudu, vaan käytännön työtä tekevät sosiaalityöntekijät keskittyvät korkeintaan tuottamaan tietoa.

– Moni kentällä työskentelevä kokee, että käytännön työ ja rakenteellinen työ ovat eri asioita. Näin siitä huolimatta, että nimenomaan asiakastyössä huono-osaisuuden vaikutukset parhaiten näkyvät, Salonen painottaa.

Salosen artikkeliväitöskirjan ensimmäinen artikkeli on jo hyväksytty julkaistavaksi. Se pohjaa vuonna 2019 kerättyyn määrälliseen aineistoon, jossa sosiaalityön pääaineopiskelijoilta kysyttiin heidän asennoitumisestaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Artikkeli osoittaa, että vaikka yhteiskunnallinen vaikuttaminen on keskeinen motiivi hakeutua alalle, opintojen edetessä ja työelämäkokemuksen karttuessa kokemus siitä, ettei vaikuttaminen rakenteisiin ole mahdollista, lisääntyy.

Jatkossa Salonen tutkii myös poliittisesti aktiivisia sosiaalityöntekijöitä. Eduskunnasta löytyy tällä hetkellä vain yksi sosiaalityöntekijätaustainen päätöksentekijä, mikä on kansainvälisesti vertaillen erittäin pieni luku. Siksi tutkimus keskittyykin aluevaltuustoihin. Tällä hetkellä niissä istuu 45 sosiaalityöntekijätaustaista valtuutettua tai varavaltuutettua. Salosen mukaan sosiaalityöntekijöiden poliittinen aktiivisuus on kansainvälisesti vertaillen Suomessa hyvin vähäistä.

Sosiaalityöntekijät eivät halua vaikuttaa poliittisesti. Takana on esimerkiksi pelkoa, ei haluta leimautua hankaliksi työntekijöiksi. Lisäksi sosiaalityöntekijät ovat virkahenkilöitä, jotka tekevät viranomaispäätöksiä. Myös se voi vaikuttaa siihen, etteivät he halua samalla tehdä politiikkaa.

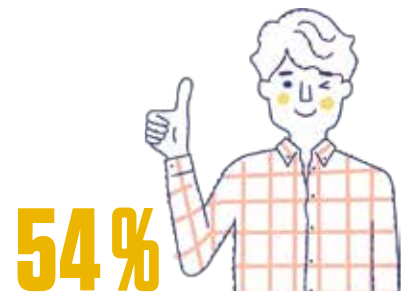
Tulevissa artikkeleissaan Salonen tutkii myös sosiaalityöntekijöiden vapaa-ajallaan tekemää poliittista vaikuttamista sekä sitä yhteiskunnallista vaikuttamista, jota sosiaalityöntekijät työssään toteuttavat. Tarkoitus on selvittää myös sitä, millaista tuo vaikuttaminen voisi olla.

Tutkimusaineistot ovat sekä määrällisiä että laadullisia ja niiden tavoite on selvittää, voisiko yhteiskunnallisten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen toimia pito- ja vetovoimatekijänä alalla, joka kärsii kuntasektorin suurimmasta työvoimapulasta.

– Toivoisin alalle sisäistä herätelyä. Sosiaalityöntekijät haluaisivat vaikuttaa, mutta tällä hetkellä he näkevät rakenteellisen sosiaalityön ja asiakastyön eri asioina ja koetaan, että kentällä työskentelevä ei voi vaikuttaa rakenteisiin. •

➔ KAKS on tukenut tutkimusta.

PITKÄLLÄ SIHDILLÄ MAAHANMUUTTO KANNATTAA

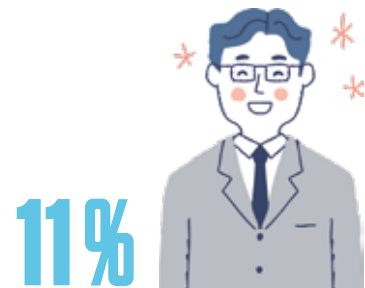

otaksuu, että työperäisen maahanmuuton lisääntyminen vaikuttaisi pidemmällä aikavälillä myönteisesti suomalaisen yhteiskuntaan.

20%

epäilee, että työperäisen maahanmuuton kasvulla olisi vahingollisia seurauksia.

11%

arvioi, että maahanmuuton lisääntyminen ei vaikuta suuntaan eikä toiseen.

KAKS - Kunnallisanalan kehittämiseksi tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 28.9.-3.10.2024. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.070. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöstä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

**Missä koko tiimillä
on sama suunta?**

Merellä

Kick-off kollegoiden kanssa, tiimimatka yhdistyksen kanssa tai ihan vain elämästä nauttiminen iloisten ystävien seurassa? Punaisilta laivoilta löydät useita edullisia ryhmämatkavaihtoehtoja, jotka tarjoavat yhdessäoloa, rentoutumista, kulinaarisia elämyksiä, viihdettä ja tanssia.

VIKING LINE

Kokous- ja ryhmäosasto
puh. 0800 412 412
ryhma@vikingline.com